

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

Qui D. Johannis Gerhardi Continuationis Partes Tertiam, Quartam,
Quintam, Eamque postremam complectitur - Denuo nunc in Lucem prodit,
Cum jndicibus ...

**Gerhard, Johann
Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617819

Caput CCI. Conviciantur Christo Crucifixo Omnes, Latronum Simul
Crucifixorum Alter Convertitur.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17617

CAPUT CCI.

CONVICIANTUR CHRISTO CRUCIFIXO OMNES,
LATRONUM SIMUL CRUCIFIXORUM ALTER
CONVERTITUR.

MATTH. 27. v. 39. MARC. 15. v. 29. LUC. 23. v. 35.

RATIO ORDINIS.

Divisioni vestimentorum subjungunt Evangelistæ commemorationem blasphemiarum in Christum conjectarum, cum enim Christum in cruce levatum manibus tangere ulterius non possent, venenatarum suarum linguarum spiculis eum adoriuntur; sævierant in corpus, diviserant vestimenta, nunc animum ipsius ad desperationem, impatientiam ac diffidentiam sollicitant, ut hac ratione & animâ & corpore ipsum perdant. Johannes non describit illas blasphemias, quippe quas à reliquis Evangelistis, post quos scripsit, jamdum accuratè expositas videbat, sed earum loco peculiarè quid à reliquis Evangelistis prætermissum & sibi in propria persona factum, commemorat, quòd scilicet Christus Mariam matrem semper virginem sub cruce stantem sibi commendavit verbis hisce: *En hæc est mater tua*, quam proinde protinus ad se receperit. Quare cum solus Johannes hanc Historiam describat, nec certò constet, an blasphemiarum prius in Christum conjectarum, an verò ma-

ter ipsius Johanni prius commendata fuerit, ideo quidam statuunt, Johannis narrationem de cura Mariæ sibi commendata præmittendam esse reversioni blasphemiarum in Christum conjectarum, quem ordinem etiam Bugenhagius in Harmonia observat. Sed concinnius videtur blasphemias prius præmittere, ut matris ac Johannis dolor intelligatur ex eo non leviter auctus, quòd enormes illas blasphemias contra Christum cunctas audire fuerint coacti, antequam consolationem illam à Christo audirent. Et quia cum blasphemias illis conversio latronis ac promissio eidem facta immediatè sunt conjuncta, ideo magis convenit, Christum, qui pro transgressoribus sive crucifixoribus suis primo omnium rogaverat, de latronis conversione & salute aeterna prius fuisse sollicitum, antequam de temporali salute matri prospiceret, testatur enim Evangelica Historia, quòd semper plus sollicitus fuerit de aeterna salute credentium, quàm de temporali felicitate cognatorum. Matth. 12. v. 46. Marc. 3. v. 34. Luc. 8. v. 19.

BLASPHEMIARUM IN CHRISTUM CRUCIFIXUM CONJECTARUM
ENUMERATIO; LATRONIS ALTERIUS SIMUL CUM IPSO CRUCIFIXI
CONVERSIO.

MATTH. 27.

39. Οἱ ἡγεμῶνες αὐτοῦ ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινῶντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.
40. Καὶ λέγοντες, ὁ κατελύων τὸ ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν, εἰ γὼς εἶ ὁ Θεός, καταβῆθι δὲπο εἰς τὴν γῆν.
41. Ὁμοίως ἡ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαιζόντες αὐτὸν ἡ γραμματεῶν καὶ πρεσβυτέρων ἐλέγον.
42. Ἄλλως ἔσωσεν, εαυτὸν ἢ σωθήσεται ἡ βασιλεὺς Ἰσραὴλ δὲ, κατεβάτω νῦν δὲπο εἰς τὴν γῆν πνεύσωμεν αὐτῷ.
43. Πέποιθεν Ἰππὶ τὸν Θεόν, ἠσπίσω νῦν αὐτὸν εἰ ἦ ἐγὼ υἱὸς αὐτοῦ, εἴπε ῥῆ, ὅτι Θεὸς εἰμι υἱός.
44. Τὸ ἡ αὐτὸ εἰ οἱ ληστῆαι οἱ συσσωρευθέντες αὐτῷ ἀνείδιζον αὐτῷ.

39. Prætereuntes autem convicia jaciebant in eum, moventes capita sua.
40. Et dicentes, Tu ille qui destruebas templum, & in triduo adificabas, serva teipsum. Si Filius Dei es, descende de cruce.
41. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus dicebant.
42. Alios servavit, seipsum servare non potest. Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce & credemus ei.
43. Confidit in Deo, liberet nunc eum, si vult eum. Dixit enim, Dei sum filius.
44. Idipsum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo exprobrabant ei.

MARC.

15.

29. Καὶ οἱ ἡγεμῶνες αὐτοῦ ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινῶντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, ἴσα, ὁ κατελύων τὸν ναὸν ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν.
30. Σῶσον σεαυτὸν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ δὲπο εἰς τὴν γῆν.
31. Ὁμοίως ἡ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαιζόντες αὐτὸν ἀλλήλους καὶ ἡ γραμματεῶν ἐλέγον, ἄλλως ἔσωσεν, εαυτὸν ἢ σωθήσεται ἡ βασιλεὺς Ἰσραὴλ κατεβάτω νῦν δὲπο εἰς τὴν γῆν, ἵνα ἰδωμεν καὶ πνεύσωμεν αὐτῷ. Καὶ οἱ συσσωρευθέντες αὐτῷ ὡς εἰδὼν αὐτὸν.

29. Et qui præteribant, conviciabantur illi moventes capita sua ac dicentes. Vah qui demoliris templum & in tribus diebus extruis.
30. Serva teipsum & descende de cruce.
31. Similiter & summi Sacerdotes illudentes inter sese cum Scribis dicebant, Alios servavit, seipsum servare non potest.
32. Christus ille Rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus. Et qui crucifixi fuerant cum illo probra jaciebant in eum.

LUC.

- 35. Ἐξεμυκτήριζον τὸν Ἰησοῦν οἱ ἀρχόντες σὺν αὐτοῖς (λαῶν) λέγοντες, ἄλλως ἐσωσάτω ἑαυτὸν, εἰ ἔσθις ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.
- 36. Ἐνεπαύριζον αὐτὸν καὶ οἱ στρατιῶται περὶ σερραίων καὶ ὁξυφρονῶντες αὐτὸν.
- 37. Καὶ λέγοντες, εἰ σὺ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας, σῶσον σεαυτὸν.
- 39. Εἰς τὸν ἄκουσμα αὐτῶν κακῶν ἔλασφην αὐτὸν λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.
- 40. Ἀποκρίθεις ὁ Ἰησοῦς ἐπετίμα αὐτὸν λέγων, ἔδει φοβῆσθαι τὸν Θεὸν ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ κερματί εἰς;
- 41. Καὶ ἡμᾶς μὴ δικαίως, (ἀξία γὰρ ἔσθις ἀπολαύσαι αὐτὸν) ἐτίθει ἡμᾶς ἀποπνέειν ἔπραξε.
- 42. Καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, μνησθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
- 43. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. Ἀμὲν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθι ἐν τῷ παραδείσῳ.

- 35. Et deridebant eum Principes cum eis (populo) dicentes, Alios servavit, servet seipsum, si hic est ille Christus, ille Dei electus.
- 36. Illudebant autem ei milites accedentes et acetum offerentes ei.
- 37. Dicentesque, Si tu es ille Rex Judaeorum, salva teipsum.
- 39. Unus autem, qui emnt suspensi facinorosorum, convicia dicebat in eum dicens. Si tu es Christus, serva teipsum et nos.
- 40. Respondens autem alter increpabat eum dicens. Negtimes tu Deum, quod in eadem damnatione es?
- 41. Et nos quidem justè. Nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali gessit.
- 42. Et dicebat ad Jesum, Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum.
- 43. Et dixit illi Jesus, Amen dico tibi, hodie tecum eris in Paradiso.

DE COAGMENTATIONE CIRCUMSTANTIARUM HUIUS HISTORIAE.

Quod de militibus acetum Christo offerentibus ipsique hoc pacto illudentibus Lucas annotat, id Augustinus & alii statuunt, idem esse cum eo, quod Matthæus & Marcus dicunt, spongiam acetum repletam Christo de fiti conquerenti fuisse oblatam. Pro qua sententia facit hoc, quod Lucas alterius cujusdam potus Christo postea oblato non meminit. Sed si circumstantia textus diligenter considerentur, apparet hanc aceti oblationem à Luca descriptam esse distinctam ab ea, quam Matthæus & Marcus commemorant, illam enim oblata fuit Christo antequam de fiti con-

quereretur, hac verò post auditum de fiti querimoniam; in illius exhibitione dixerunt. Si tu es ille Rex Judaeorum, salva teipsum, in hujus verò oblatione addiderunt. Sine videamus, an veniat Elias liberaturus eum, ex quo intelligitur, quod Christus prius dixerat: Ego, Ego, Deus meus, Deus meus, quid me dereliquisti, occasione enim illorum verborum Christo conviciantur, quod relicto creatore ad creaturas, videlicet ad sanctos sese convertat. Sed hac omnia praecessit illa aceti exhibitio, quam Lucas commemorat & reliquis illusionum generibus conjungit.

Harmonia hujus Historiae.

Καὶ οἱ (ἱ) ὑποκριταὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν (ἡ-
σὺν) κινῶντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, καὶ ὁ καθ' ἑαυ-
τὸν ναὸν καὶ ἐν τρεῖσιν ἡμέραις οἰκοδομητὸν σῶσον σεαυτὸν εἰ-
ὴς εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ καταβῆθι (καθ' ἑαυτὸν) ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ἐξεμυκτή-
ριζον τὸν Ἰησοῦν οἱ ἀρχόντες σὺν αὐτοῖς. οὐμίας (ῥδ) καὶ οἱ δεχρι-
στῶν ἐμπαύριζοντες αὐτὸν ἀλλήλους μετ' ἑαυτῶν λέγοντες καὶ
περὶ σερραίων ἔλεγον. ἄλλως ἐσωσάτω ἑαυτὸν ἢ δικαίως ἔσθις
ἀπολαύσαι αὐτὸν, εἰ σὺ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας, σῶσον σεαυ-
τὸν καὶ ἡμᾶς. ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σῶσον σεαυτὸν καὶ
ἡμᾶς, ἢ φοβῆσθαι τὸν Θεόν, ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ κερματί εἰς;
καὶ ἡμᾶς μὴ δικαίως, (ἀξία γὰρ ἔσθις ἀπολαύσαι αὐτὸν) ἐτίθει
ἡμᾶς ἀποπνέειν ἔπραξε. καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, μνησθητί μου,
Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.
Ἀμὲν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθι ἐν τῷ παραδείσῳ.

Prætereuntes autem convicia jaciebant in eum moventes capita sua & dicentes. Vultu ille qui destruebas templum & in triduo edificabas. Serva teipsum, Si Filius Dei es & descende de cruce. Et deridebant eum Principes cum eis. Similiter (enim) & summi Sacerdotes illudentes inter se cum Scribis & Senioribus dicebant. Alios servavit, seipsum servare non potest. Si est Christus ille Rex Israhel, descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus ei. Servet seipsum, si hic est ille Christus ille Dei electus. Confidit in Deo, liberet eum nunc, si vult eum, Dixit enim, Dei sum Filius. Illudebant autem ei milites accedentes & acetum offerentes ei & dicentes, Si tu es ille Rex Judaeorum, salva teipsum. Idipsum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, exprobrabant ei. Unus (autem) qui emnt suspensi, facinorosorum, convicia jaciebat in eum, dicens: Si tu es Christus, serva teipsum & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens. Negtimes tu Deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem justè. Nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali gessit. Et dicebat ad Jesum, Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Jesus, Amen dico tibi, hodie tecum eris in Paradiso.

Harm. Tom. III. vel Gerbard. Cont. pars quarta.

Exegetis

Exegetis hujus Historiæ.

INter reliqua passionis Dominicæ membra in V. T. prædicta non est postremum, quod blasphemias impiorum in cruce jamdum pendens auditurus prædicitur. Psal. 22. v. 7. *Ego vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis. v. 8. omnes videntes me, subannant me, aperiunt labia & moverunt caput. v. 9. Devolat in Dominum, eripiat eum, salvum faciat eum, si beneplacitum habet in eo; ubi & gestus & verba formalia blasphemantium exprimentur. Psal. 31. v. 12. Cunctis hostibus meis sui opprobrium & vicinis meis valde & pavor notis meis. v. 19. Obmutescant labia mendacia, qua loquuntur adversus justum dura in superbia & contemtu. Psalm. 35. vers. 21. Dilataverunt super me os suum & dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri. Ps. 109. v. 2. Os peccatoris & os dolosi super me apertum est. vers. 3. Locuti sunt adversum me lingua dolosa & sermonibus odii circumdederunt me & oppugnaverunt me gratis. vers. 25. & ego factus sum opprobrium illis, viderunt me, & moverunt capita sua.* Hæc vaticinia omnia de Christo intelligenda esse manifestè probat allegatio horum Psalmorum in N. T. eorumque ad Christum accommodatio. Conferantur Psal. 22. vers. 2. cum Matth. 27. v. 46. Psalm. ejusd. v. 19. cum Joh. 19. 23. Psal. ejusd. v. 23. cum Joh. 20. v. 17. Hebr. 2. v. 12. Ps. 31. v. 6. cum Luc. 23. v. 46. Psal. 35. v. 19. cum Joh. 15. v. 25. Psalm. 109. vers. 8. cum Joh. 17. v. 12. Act. 1. 20 & liquidò apparebit Psalmos illos omnes & singulos continere vaticinia de Christo. Esa. 52. vers. 14. *Inglorius erit inter viros aspectus ejus & forma ejus inter filios hominum. Esa. 53. v. 2. Non est species ei nec decor, vidimus eum & non erit aspectus, ita ut ipso delectari potuerimus. v. 3. despectum & novissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem, ita ut quodammodo facies coram eo absconderemus. Quidam ex veteribus referunt hunc locum ex Sap. 2. vers. 12. Circumveniamus justum, quia inutilis est nobis & contrarius est operibus nostris & improperat nobis peccata. v. 13. promittit se scientiam Dei habere & Filium Dei se nominat. vers. 18. Si est verus Dei Filius suscipiet illum & liberabit illum de manibus contrariorum. v. 20. morte turpissimâ condemnemus eum. Item quod Psal. 3. vers. 2. dicitur: Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me, multi insurgunt adversum me. vers. 3. multi dicunt anime mee, non est salus ipsi in Deo ejus. Galat. lib. 8. de arc. Cathol. verit. cap. 13. hunc accommodat vaticinium Psal. 89. v. 52. Quod exprobraverunt inimici tui Deus, quod exprobraverunt talos Messie tui, ubi glossa R. Salomonis, talos Messie tui, i. e. novissima Regis Messie. Tunc autem novissima Messie exprobrata fuerunt, cum ipse in sua passione & morte ab omnibus vilipensus fuit. In Misna, quoque, id est, in Talmud scriptum est, quod in talos, id est, contra novissima Messie impudentia multiplicabitur. Hæc vaticinia quomodo in Christo impleta sint, commemorant Evangelistæ in prioribus hujus pericopes parte, in qua enumerant varias distinctas blasphemiarum à distinctis hominum generibus in Christum conjecta. 1. Prætereuntes convicia jaciebant in eum moventes capita sua & dicentes. *Vab tu ille qui destruebas templum & in triduo edificabas! serva te ipsum, si Filius Dei es, & descende de cruce.* Per *ὁδοὺ ἀποπρονομήεις* intelligitur promiscuum vulgus, quod locum supplicii præteribat,*

erat enim illic celebris via versus Siloh & Gabaon. Qui ergo per illam viam adventabant Hierosolymam, vel qui Hierosolymâ proficiscebantur in Siloh & Gabaon, illi virulentas suas linguas contra Christum exerebant. Solent aliàs spectatores suppliciorum, & qui prætereunt loca suppliciorum, comiseratione quadam duci erga damnatos, quos norunt communem cum ipsis humanam Naturam gestasse, sed h. l. etiam illi, qui obiter saltem prætereunt, Christo blasphemant. Possunt etiam per τὰς ὁδοὺ ἀποπρονομήεις haud absurdè intelligi, qui spectandi supplicii causâ, ex urbe egressi fuerant, jamq; peractâ crucifixione domum cogitantes locum supplicii præteribant, sicut Lucas in præcedentibus refertur, populum astrisse *ἑωρόντων*, h. e. cum voluptate quadam intuitum fuisse, quâ in crudeliter milites crucifixores in Christum sævierint. Exprimitur igitur crudelitas plebis Judaicæ. Impetraverant inanis suis clamoribus à Præside Romano, ut crucifigeretur Jesus, nondum tamen quiescere possunt peractò crucifixionis supplicio, sed crucifixo & in summis cruciatibus pendenti crudeliter adhuc insultant. Manibus cum contingere ipsum nequeant, linguis venenatis denudò eum crucifigunt, cum corpus amplius cruciare non possent, convitiis animi ipsius incessunt, verè igitur de illis conquiretur Christus Psal. 69. v. 27. *Quem tu percussisti, persecuti sunt, & super dolorem vulnorum meorum addiderunt, quamvis Hebræa ibidem paulò aliter habeant.* Hier. in c. 27. Matth. allegoriam quarit in voce Prætereuntes. *Blasphemabanti* (inquit) quia prætergredebantur viam & in vero itinere Scripturarum ambulare volebant. *Movebant capita sua*, quia jam antè moverant pedes & non stabant super petram. Hæc convicia promiscuæ plebis Evangelistæ vocant blasphemias *ἑὸς ἀσφύων ἀντὸν* (inquit) *βλασφημείν* apud profanos Scriptores est probra & convicia in aliquem jactare, famam & existimationem alicujus lædere illum calumniando & obtreptando, ut sic *ἑλασφημῶ* sit q. ὁ *ἑλασφῶν τῶν φημῶν*, seu *ὁ τῶν φημῶν βλάσφῶν*. In sacris literis præter hanc generalem etiam propriam & peculiarem quandam habet significationem, quando quis impie loquitur de Deo vel rebus divinis, quando honorem, majestatem & dignitatem Dei verbis impiis labefactat, vel illis qui divino funguntur officio, maledicit, cujus significationem exempli ubivis sunt obvia, præsertim in N. T. LXX. usurpant pro τῶν ἀποπρονομήεις *exprobravit, conviciatus est* 2. Reg. 16. v. 6. 22. quâ voce etiam Syrus h. l. utitur, eamque Matt. 12. v. 31. transfert ad blasphemiam, quæ directè in ipsum Deum fertur. Item pro τῶν ἀποπρονομήεις *conviciis incessit, verbis maledictis in aliquem involavit* Es. 52. v. 5. Utraq; significatio verbi blasphemandi hinc habet locum, magis tamen congruit posteriori, quòd scilicet scelerati hi nebulones in divinam majestatem & dignitatem Christi fuerint injuri, exprobrantes ipsi, quòd in verbis in ventus fuerit mendax, quia templum adhuc perstet immobile; quòd non possit seipsum salvare sive è periculis liberare; quòd non sit Dei Filius, cum in cruce mori ac perire cogatur. Concilium Pontificum decreverat Jesum esse blasphemum, ideoque

ideoque poenis in blasphemos constitutis subji-
ciendum Math. 26. v. 65. hoc decretum repetie-
rant Judai clamantes coram Pilato, nos habemus le-
gem, & secundum hanc legem debet mori, quia Filium
Dei se fecit Joh. 10. v. 7. sed Evangelista contrari-
um h. l. testatur, non Jesum esse blasphemum,
profiteri se esse Dei Filium, sed ipsos porius Ju-
daeos esse blasphemos hunc honorem Christo de-
negantes. Exprimunt etiam Evangelista gestus
blasphemantium, quod scilicet *moverint capita sua*.
Gestus moventium capita varias habet significa-
tiones, quæ ex varietate motionis & verbis huic
gestui additis intelligi possunt. Movent caput,
qui admirantur & commiserantur aliorum cala-
mitatem Job 16. v. 5. *Concinna rem & ego sermo-
nes & moverem caput meum super vos.* Job. 22. v. 11.
*Venerunt ad Jobum omnes fratres ejus & cuncti, qui
moverant eum prius & moverunt super eum caput &
consolati sunt eum super omni malo.* Sed hæc signifi-
catio non est hujus loci, neque enim hi convicia-
tores ullâ commiseratione ducuntur erga Chri-
stum, sed potius crudeliter eidem insultant. Mo-
vent deinde caput, qui indignantur & avertis ani-
mism rem aliquam intuentur. 1. Reg. 19. v. 21. *Et 37.
v. 22. Despexit & subsannavit te virgo filia Sion, post re-
caput movit filia Jerusalem.* Jer. 18. v. 16. *Fiet terra eo-
rum in desolationem, omnis qui praterierit per eam obstu-
pescet & movebit caput suum, detestatus scilicet impietatem
hominum, propter quam desolatio illa terræ justo
Dei judicio contigit. Hæc significatio congruit huic
loco, videntur enim Judai hoc gestu detestari vo-
luisse rei indignitatem, quod hic homo vilissimus
ausus fuerit contra templum sanctum tam dira-
proferre cum sibi ipsi auxilio jam esse nequeat. Sed
optima hujus gestus interpretatio colligitur ex
vaticiniis de eo jam olim editis. Ps. 22. v. 8. *Omnes
videntes me, subsannant me, aperient labia & moverunt
caput.* Ps. 35. v. 21. *Dilataverunt super me os suum & di-
xerunt, Euge, euge, viderunt oculi nostri.* Ps. 109. v. 25.
viderunt me & moverunt capita sua. Motio igitur capi-
tis fuit signum non solum illusionis & contemptus,
sed etiam exultationis de Christi malis, gratulati si-
bi invicem sunt de felici consiliorum suorum con-
tra Christum successu, de frustrata prædictione,
everisionis templi &c. quâ significatione motio
capitis usurpatur Thren. 2. v. 15. *Plausuerunt super
te manibus omnes transeuntes per viam, sibilaverunt
& moverunt capita sua super filiam Jerusalem, hæc enim
est urbs, de qua dicunt, quod sit perfecti decoris, gaudi-
um universæ terræ? v. 16. dixerunt, Devoravimus, en-
im hæc est dies, quam expectabamus, invenimus, vidimus.*
Eccel. 12. v. 18. *In oculis suis lachrymatur inimicus v. 19.
caput suum movebit & plaudet manu & multa susurrans
commutabit vultum suum.* Eccel. 13. v. 8. *in novissimo
devidet te & postea videns derelinquet te & postea caput
suum movebit ad te.* Sic ergo Judai motione capi-
tum irrident Christum, indignantur ei, quod
ausus fuerit templi excidium prædicere & exultant
de statu, in quem Christi res fuerant redactæ. Quia
in his irrisionibus ac blasphemis Judai capita sua
moverunt, inde justo Dei judicio factum, ut caput
Israelitarum, quod erat Judæa, & caput Judæa,
quod erat Jerusalem, & caput Hierosolymæ, quod
erat templum & caput templi, quod erant Sa-
cerdotes & caput Sacerdotum, quod erat cultus
Leviticus contremuerint atque interierint.*

Quod Hebraei in Christum caput moverint, inquit Ori-
genes, quid aliud significat, quam quod civitatem, re-
gnum, legem & Sacerdotium, quæ capita illorum erant,
perdiderint? Hunc enim animum suum protervum
declarant verbis huic gestui additis. *Vah, qui de-
struebas templum, & in triduo illud edificabas?* Interje-
ctio hæc respondet Hebræo פה פה פה Pf. 35 v. 24. Ez. 24.
quæst. 3. ubi LXX. reddiderunt *εὐρα*. ac significa-
tionem habet insultantis, exprobrantis & latantis
de alieno infortunio. Latinum Vah, procul dubio
formatum est ex Hebræo Heah. Euthymius dicit,
quod h. l. sit subsannantis & irridentis; sed nihilo-
minus potest esse detestantis, exprobrantis & ex-
ultantis. Lutherus vertit *Psuy dich*, detestantur
enim vanitatem Christi, quod ausus fuerit tam dira
de templo vaticinari, exprobrant illi fallitatem
suarum prædictionum, insultant ei propter extre-
mam ἀδωμείων implendis suas comminationes,
cum ne seipsum quidem à morte salvare possit.
ὁ καταλύων absolute ponitur sine certa persona,
quasi dicant. En quam egregius hic sit destructor
& reparator templi Hierosolymitani. Latinus In-
terpres vertit in secunda persona. *Vah, qui destruis
templum,* sed potest etiam in tertia persona verti.
O insignem impostorem, qui dicebat se velle ac
posse templum destruere, & in tribus diebus illud
reparare. Sed quia more Hebrææ linguæ partici-
pacia ponuntur loco nominum, ideo simplicissi-
mè accipitur hoc modo. En destructor templi,
ejusdemque in triduo reparator. De occasione
hujus calumniæ diximus superius. Christus Joh. 2.
v. 19. prædixerat, *Solvite templum hoc, & in tribus
diebus excitabo illud*, id accipiebant ac si de tem-
plo Hierosolymitano dictum esset, cum tamen de
templo corporis sui Christus fuerit locutus, inde
falsi testes in Concilio Pontificum producti hoc ve-
lut palmarium ipsi objecerant, quod templo de-
structionem & excidium fuerit comminatus.
Quamvis verò ipsi Pontifices vanitatem hujus
mendacii intelligerent, ut expresse monent Evan-
gelistæ Matt. 26. v. 60. Marc. 14. v. 59. tamen evulga-
runt illud in plebem, ut in odium & contemptum a-
pud omnes Christum conjicerent, quia enim omnis
iporum jactantia erat de templo Jer. 7. v. 4. ideo ni-
hil quicquam odiosius Christo poterat objici, quam
quod templum illud sese destructurum prædixis-
set, inde est quod conficta illa mendacia magni
criminis & probri loco Christo à promiscua ple-
be objiciuntur. Potuisset sanè Christus uno dun-
daxat verbo, imò nutu templum Hierosolymita-
num destruere & in tribus diebus imò in momen-
to iterum extruere, cum totum cæli terræ; opifici-
um extruxerit, sed nupiam se id facturum dixerat,
verum de templo corporis sui locutus fuerat, quod
eo ipso tempore destrui incipiebat ac intra triduo
iterum erat reparandum. Sic ergo quod men-
dacii loco Christo objicitur, veritatem prædictio-
num reipsâ comprobat. Verba illa, *salva te ipsum,*
quidam cum superioribus conjungunt, ideoque
in secunda persona participia καταλύων & ἀνοδο-
μῶν vertunt, hoc modo: *Qui destruis templum
& in triduo illud reedificas, salva te ipsum;* sed
rectius absolute accipiuntur. *Salva te ipsum,* h. e.
nunc experire vires tuas, ut à morte te liberet.
Longè minoris operæ & potentia est crucem de-
struere, quam templum evertere, vastant illud
& præ-

& præclarum ædificium. Longè utilius ac magis necessarium est è cruce descendere, quàm templum demoliri, proba igitur potentiam tuam, ostende quantum possis, vel si non potes teipsum à morte salvare, agnosce, quàm vanè, falsò, atque improbè templi destructionem prædixeris. *Si Filius Dei es, descende de cruce*, quasi dicant, Publicè professus es te esse Dei Filium, id hac vice probes miraculo & quidem hac ratione, ut clavis è manibus ac pedibus spontè excussis sanus & integro corpore è cruce descendas. Quia vero clavis tam fortiter infixis cruce affixus es, ut descendere non possis, ideo ex eo manifestum est, quod non sis Dei Filius, sed mendax, impostor & blasphemus. Quod autem id non possit, colligunt ex eo, quia non faciat, quasi vero Deus non possit plura, quàm facit, atque iisdem limitibus potentia & actiones ejus terminentur? Sic ergo tria grandia peccata in his prætereuntium disteriis concurrunt, videlicet mendacii in pervertendis Domini verbis protervia, inanis in templo confidentia & horrenda in divinam Christi potentiam blasphemia. Non considerant veram verborum Christi de templi destructione sententiam, non respiciunt vaticinia Prophetica de Messia crucifixione ac morte, non recordantur miraculorum à CHRISTO editorum præsertim in resurrectione mortuorum. Longè majus miraculum est eum, qui per quatrimum in sepulchro jacuit resuscitare, quàm viventem adhuc è cruce descendere, quod si ergo CHRISTUS potuit majus, potuisset etiam minus, potuisset inquam, si id facere voluisset. Non expectant complementum prædictionis de resurrectione, sed ex præsentis rerum statu, atque intuitu, adeoque ex rationis & sensuum judicio omnia æstimant, jactantiam humilitati, mendacium veritati, imbecillitatem omnipotentia maximo crimine objicientes.

II. Nec verò solum promiscuum vulgus & homines è trivio, sed ipsi etiam Sacerdotes ac Proceres hæc convicia Christo ingesserunt. *Et deridebant eum* (inquit Lucas) *Principes cum eis.* *μωκτη-ελεειν & εκμωκτησειεν* est *naso suspendere, subsannare, irridere à μωκτηρ naso.* Propositio ex vim aliquam addit significationi. Utitur hoc verbo idem Evangelista cap. 16. vers. 14. de Pharisæis Christum contra avaritiam concionantem irridentibus. Galat. 6. vers. 7. extat verbum simplex, *Deus non irridetur.* LXX. utuntur pro לעב & לעב quod exprimit gestum subsannantium. 2. Paral. 36. v. 16. Job. 22. vers. 19. Psal. 79. vers. 7. &c. alibi illud vertunt per καταγελαω, *derideo* Job. 9. vers. 23. cap. 21. vers. 3. &c. Item pro בן ignominia affectu, *ex alto despexit.* Syrus habet verbum מנן *derisit, illudit.* Per res αρχοντες intelliguntur non solum Proceres Ecclesiastici, Pontifices, Sacerdotes Scribæ & Pharisæi, sed etiam Proceres politici, Seniores scil. populi. Augustin. lib. 3. de conf. Evangel. cap. 15. *Lucas quia Principes dixit, nec addidit Sacerdotum, magis nomine generali omnes Primates complexus est, ut ibi possint intelligi & Scribæ & Seniores, ita enim reliqui Evangelistæ vocabulum Principum interpretantur, quando addunt: Similiter & Summi Sacerdotes illudentes inter se cum Scribis & Senioribus dicebant: Alios servavit, seipsum servare non potest.* Vocabulum ομοιας ostendit dicta Sacerdotum & Seniorum itidem pro blas-

phemiis habenda, licet aliis ac paulò mutatis verbis fuerint prolata. Summorum Sacerdotum erat Messiam glorificare & populum ad ipsius cognitionem ducere, sed hic unà cum populo convitiis eum insectantur. Sacerdotum erat in templo docere, orare, sacrificare &c. sed hic oblitus sui muneris & dignitatis excurrunt ad locum supplicii, ut crudeli spectaculo animos atque oculos suos pascant. Sacerdotum erat ad commiserationem erga damnatos præsertim verò erga innocentem Christum animos populi flectere, sed hic oblitus regulæ Eccles. 7. vers. 12. *non irrideas hominem in amaritudine animæ,* cruciatus afflicti & innocentis Christi convitiis suis supra modum augent. Omnes Procerum Ordines, Pontifices, Sacerdotes, Scribæ, Pharisæi ac Seniores certatim convicia jaciunt in Christum, ut in extremum despectum & ignominiam ipsum perducant. Quò enim major fuit Procerum illorum in populo autoritas, eò abjectior & contentior judicatus fuit Christus convitiis illorum lacessitus atque obrutus: quò major fuit opinio sanctitatis in Pharisæis, eò atrocior fuit judicata Christi impietas ab illis derisa & explosa. Ac dubio procul ut hi Proceres instigaverant populum ad flagitandam Christi crucifixionem, ita voce & exemplo suo in arte conviciandi eidem præverunt. *Alios, inquit, servavit, seipsum servare non potest.* Dicebant hæc *περος άλλης,* ita tamen ut Christus ea audiret. Gloriatu est, quòd alios à morbis & morte liberavit, sed hoc tempore seipsum à morte liberare nequit, ita enim verbum *σώζειν* hoc loco usurpatur. Syrus vertit: *Alios vivificavit, seipsum non potest vivificare,* h. e. mortem à se prohibere. Potest etiam in forma interrogationis legi. *Alios servavit, qui ergo sit, quòd seipsum servare non possit?* Non agnoscunt, quòd ex divina virtute alios ex morbis & morte liberaverit, sed ex eo, quòd seipsum hoc tempore liberare nequeat, colligere volunt, omnia ipsius miracula fuisse nudas præstigias, *detrahere conantur prioribus signis,* inquit Chrylasmus. Hoc enim dicere volunt, quia seipsum non potest servare, ideo nec alios servavit, sed fallacibus præstigiis eidem illudit. Extremum & implacabile odium est, quòd Christum non dignantur intueri vel alloqui, sed inter se conviciorum accumulatione certant & obliquè Christum insectantur; extrema impietas est, divina miracula vocare præstigias, imò ipsi Satanæ ea ascribere. Ut enim Matth. 12. v. 23. dicunt, quòd in Beelzebub Principe Dæmoniorum Dæmones ejiciat, ita h. l. ipsi objiciunt, quòd omnia miracula & beneficia in mutos, cæcos, surdos, claudos, leprosos, mortuos &c. collata Dæmonis ope perferret, à quo in cruce constitutus jam deferatur, sicut aliàs solet Diabolus maleficos in carcerem conclusos & morti damnatos destituere. Syrus vertit, quòd *ludentes ac ridentes invicem talia dixerint, procul dubio igitur legitur παύοντες,* sed Græci Codices constanter legunt *παύοντες* illudentes. Rectè autem his convitiis Procerum respondet Athanasius, *Dominus verè Salvator non salvando seipsum, sed creaturam liberando voluit cognosci Salvator, sicut Medicus non ex eo, quòd sibi ipsi medetur, Medicus cognoscitur, nisi erga languidos artem suam probeat.* Ut multos salvaret à morte æterna & veram salutem spiritualem illis conferret, ideo ad tempus seipsum salvare noluit, hoc est,

pende

pendit in cruce velut à Deo, & hominibus derelictus, sed tandem absoluto redemptionis opere seipsum etiam salvum fecit, unde Zach. 9. v. 9. vocatur *salvatus ipse*, & Es. 9. v. 16. de ipso dicitur, quod *salvatus sit brachio suo*. Ut tertiâ die potuit à morte resurgere & hac ratione sese à morte salvare, ita quoque multò magis potuisset à cruce se salvare & mortem à se depellere, nisi nostræ redemptionis ac salvationis ratio exegisset, ut in cruce mortem pro nobis sustineret. *Si est Christus ille Rex Israel, descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus ei.* Gloriatuſ est se esse Regem Israel & promissum Messiam, id rei ipsa modo probet, descendat de cruce, id si coram oculis nostris faciat, habebimus verbis ejus fidem. *Descendat ut videamus*, inquit, quasi dicant multum, hæctenus gloriatuſ est de miraculis, sed nullum eorum vidimus. Hoc ipso momento descendat, non expectet aliquot horas. Atqui noverant vel certè nosse debebant, Messiam tertio demum die è mortuis surrecturum, noverant Christum prædixisse, quod tertio die è sepulchro surrecturus sit Matth. 27. v. 63. cur ergo non expectant diem tertium? cur eo ipso momento è cruce illum descendere jubent? certè majus miraculum est mortuum è sepulchro resurgere, quam viventem è cruce clavibus spontè prolabantibus descendere, nec tamen illi fidem postea habuerunt, cum è mortuis resurgeret, mentiuntur igitur, se illi credituros, si è cruce ipsum descendentem videant. Ex quo intelligitur, quod nequaquam propositum habuerint credendi illi, ac pro Messia ipsum recipiendi, si vel maximè coram oculis ipsorum è cruce descendisset ac quod haudquaquam seriò desiderarent ipsum de cruce descendere, reverà enim quæ ipsorum erat crudelitas & obstinatio, denuò ipsum crucifigi curassent prætententes militum collusionem vel clavorum infirmitatem vel ex alia quavis causa potius quam ex Christi virtute liberationem illam provenire, sed hoc voluerunt sibi his convitiis, quòd nec possit nec debeat pro Messia agnosci, cum clavos refigere & è cruce descendere nequeat. Non potuerant à Pilato impetrare, ut mutaret titulum, in quo prædicabatur Rex Judæorum, convitiis igitur ac contumeliis obtinere nituntur, ne pro Rege agnoscat. Hæc omnia procedebant ex ignorantia Scripturarum & cæco humanæ rationis judicio. Quæ de gloria & regno Messia à Prophetis erant prædicta, carnaliter intelligebant de regno quòdam mundano; quæ de ignominia, passione & morte Messia erant prophetata, clausis oculis præteribant, inde colligebant, crucem cum honore Messia planè non convenire, ac proinde Jesum Nazarenum, si esset verus Messias, nunquam in crucem fuisse actum vel certè è vestigio de cruce descendisse, cum tamen juxta Prophetarum vaticinia in cruce ipsi prius moriendum atque è sepulchro post triduum demum resurgendum fuerit, ut hac ratione *per passionem in gloriam suam intraret.* Luc. 24. v. 26. Leo in serm. quod de pass. Judæis eleganter insultat hoc modo: *De quo erroris fonte talium blasphemiarum venena potastis? Quis vobis Magister imdidit, quæ doctrina persuasit, quòd illum Regem Israel, illum Dei Filium credere deberetis, qui se aut crucifigi non sineret, aut à crucifigione clavorum liberum corpus excuteret? Non hoc vobis*

Harm. Tom. III. vel Gerhard. Cont. pars quarta.

legis testimonia, non Prophetarum ora cecinerunt. Nunquid legistis, Dominus descendit de cruce; sed legistis, Dominus regnavit à ligno. Natura igitur in crudelitate in hoc Procerum dictorio egregiè nobis depingitur, mater ejus est ignorantia Scripturarum, proprietates præscribere certum tempus, sequi judicium oculorum ac sensuum, corporalia beneficia potissimum quærere & expectare &c. *Serve se ipsum, si hic est ille Christus ille Dei electus.* Hæc est periphraſis Messia, ο Χριστός ο Ήγός εκλεκτός, desumpta ex Esa. 42. v. 1. *Ecce servus meus, suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in eo anima mea.* Verbis igitur paululum mutatis idem sibi volunt, quòd scilicet Christus non sit ille electus Dei, h. e. promissus Messias, quia se ipsum servare & à morte liberare nequeat. Dicitur autem Christus *electus Dei*, non eo sensu, quo homines in ipsum perseveranter credentes dicuntur *electi*, sed quia æterno Dei decreto constitutus est humani generis Redemptor, Mediator ac Salvator, per quem bona in Adamo amissa humano generi repararentur, & quia est *κακωροδύτης* τῶν ἀμαρτιῶν Hebr. 7. v. 6. Deniq; quia speciali favore ac dilectione Deus ipsum complectitur, unde vocatur *unus homo in gratia.* Rom. 5. v. 15. & credentes in hoc dilecto redduntur Deo grati, accepti, dilecti & electi Matth. 3. v. 17. c. 12. v. 18 Eph. 1. v. 6. Sed hoc mysterium non intellexerunt Sacerdotes Judaici, qui existimarunt, Messiam ideò vocari electum Dei, quia ad dignitatem Regis alicujus ac Monarchæ terreni sit eligendus ac provehendus. *Confidit in Deo, liberet eum, si vult eum, dixit enim Dei sum filius.* Πέποιθε confisus est, fiduciam habuit, vel si ex sensu convitiatorum verba æstimes, jactavit se confidere in Deum, liberet eum nunc in extremis periculis constitutum, si vult eum, hoc est, si delectatur eo, ita enim vocabulum *ἰελευ* usurpatur Matth. 9. v. 13. c. 17. v. 7. Syrus habet verbum *בנצח* beneplacitum habet. Dixit enim non solum in concionibus coram populo, sed etiam coram publico judicio se esse Filium Dei. Ita volunt colligere. Si verè professus esset se Dei Filium, liberaret ipsum Pater cœlestis ex hoc malo. Nam Deus in se sperantes liberat & Patri curæ est filius, Sed non liberat eum Deus, Ergo non est ipsius filius. Ergo vana est jactatio, quòd sit Dei Filius. Ergo vana est confidentia, non autem filialis fiducia, quam se in Deum habere professus est. Hi verè fuerunt Diaboli sarcasmi, quos nominatim prædixerat David Psal. 22 v. 9. quibus non solum supplicium, sed etiam fiducia in Deum criminis loco Christo fuit objecta.

III. Exemplum Procerum Judaicorum sequuntur milites gentiles, qui *eadem illudunt Christo accedentes & acetum ei offerentes.* Aug. 1. 3. de conf. Evang. c. 17. existimat, his verbis Lucae idem describi, quòd Matthæus & Marcus dicunt, etiam Christus de siti conquestus esset, unum ex militibus spongiam aceto repletam ipsi obtulisse, Lucam igitur pluralem numerum ponere pro singulari ac toti sodalicio ascribere, quòd unus è sodalicio fecerat. Sed probabilius est, hanc aceti oblationem, quam describit Luc. diversam esse ab ea, quam describunt Matthæus & Marcus. Noverant naturale esse in crucifixis, ut siti torqueantur, potum igitur Christo offerunt, non autem aquam sitim restingentem sed acetum sitim magis accendens, quæ certè erat crudelis illusio, quam

quam etiam verbis exprimunt, dicentes: *Sicut ille Rex Judæorum, salva templum.* Judaici Proceres exprobraverant Christo, quod se dixisset Dei Filium & Messiam, sed militibus Ethnicis de hoc mysterio nihil quicquam constabat, ideò exprobrant ei, quod se fecisset Regem, qui Judæos è potestate Romanorum liberare velit, cum ne quidem seipsum è cruce liberare possit. Sanè in Ethnicis militibus non est mirum, quod ex præfenti rerum statu omnia existiment, & quia in malis ac periculis Christus constitutus est, ideò à Deo ipsum derelictum statuunt, naturam enim omnibus hominibus inrita est illa opinio, quod qui prosperantur fortunam, Deum habeant propitium, qui vero adversam, adversum. Sed Proceres Judaicos eodem modo colligere, id vero mirum & detestandum: noverant enim exempla Prophetarum, quorum quamplurimi morte fuerant ab impiis affecti, cum tamen Deo placerent.

IV. Tandem etiam convitiatorum numero aggregant se latrones simul cum Christo crucifixi, qui ipsum exprobrabant ei, quod se se professus fuerit Regem Judæorum & seipsum salvare non possit. Matthæus & Marcus illam exprobrationem latronum conjungunt cum convitiis Procerum Judaicorum, qua ratione ad ad proxime præcedens relatum hunc haberet sensum, quod latrones itidem magni probri loco Christo objecerint (hanc enim significationem habet verbum *ὀνειδίζω*) quod se Dei Filium ac Messiam fuerit professus, nec tamen à cruce seipsum liberare possit, inde Lucas convitiatorum his verbis exprimit: *Sicut Christus, servus & nos, ex quo intelligitur, quod non solum aliorum præsertim Procerum exemplo provocati, sed etiam supplicii gravitate exacerbati convitiis sua protulerint.* Euthymius ex eo colligit, quod genere fuerint Judæi, quibus solis doctrina de Messia fuit nota. Sed illud est incertum, potuerunt enim in cruce à Proceribus Judaicis audire, quod se Christum ac Dei Filium professus fuerit. Quod Matthæus & Marcus dicunt in plurali, latrones simul cum Christo crucifixos convitiis ei fecisse, Lucas vero de uno solum latrone id commemorat, illud diversimodè ab interpretibus conciliatur. Hilarius, Origenes, Chrysostrum, & reliqui Scriptores Græcistatuunt, quod primo quidem uterque latro Christum blasphemaverit, alter vero postmodum conversus Jesum esse Regem cœlestem ex prodigiis agnovit. Chrysostrum utitur hoc argumento: *ne quis composito rem factam fuisse crederet, nec latronem illum fuisse, qui latro fuit, ab ipsa contumelia etiam in cruce latro atque inimicus antea fuisse, & repente conversus ostenditur.* hom. 87. in Matth. circ. med. Augustinus vero lib. 3. de conf. Evang. cap. 16. & alii statuunt, Matthæum & Marcum vulgari loquendi consuetudine numero plurali usos esse pro singulari. Hieronymus & Ambrosius utramque conciliandi modum judicant probabilem, ac certè neuter aliquam vel absurditatem vel improbabilitatem laborat. Præfatis enim sunt exempla in scriptis Evangelistarum superius allegata, in quibus plurali pro singulari usurpato toti societati tribuitur, quod unus ex societate egit vel locutus est, quam numeri enallagen etiam hic locum habere non est improbabile. Si vero statuatur, etiam alterum illum latronem, qui postea conversus est,

convicia in Christum projecisse vel focii sui blasphemias, utpote communi nomine dictas prius approbasse, tandem verò Christi constantiam & deliquio Solis viso permutam, ut in Christum crederet & honorem ejus contra focii blasphemias tueretur, tunc conversio illa statueretur singulari aliquid misericordiam divinam exemplum, quale etiam in Saulo nobis proponitur, qui in flagrante crimine hærens cœlitus convertitur Act. 9. v. 5. Quia verò immediatè conjunguntur unius latronis blasphemiam & alterius increpatio, ideò verisimiliorem judicamus Augustini sententiam, quod unus duntaxat latro convicia Christo fecerit ab altero hoc nomine reprehensus. Augustinus idem colligit ex eo, quod Evangelistæ non tam personam quam conditionem & qualitatem latronum denotare voluerint, ut scilicet ostenderent nullum genus hominum à Christo convitiis lacerando sibi temperasse, usque adeo ut abjectissimus latro contra eum insurgeret. Affert ibi exemplum simile, si quis dicat, *etiam rusticum mihi insultant, etiam sumus tantum insultet.* Ideò verò Evangelistæ hanc latronis illusionem etiam reliquis conjungere voluerunt, ut rei indignitatem exprimerent, quod homo vilis & abjectus, in eodem supplicio constitutus & mortem pro scelere suis mox obiturus Christo vitæ auctori insultare non fuerit veritus, inde notanter addunt Matthæus & Marcus, quod latrones *οὐκ ἔδεισαν* crucifixi, sive unam cum Christo crucifixi eidem insultarint, q. d. indignissimum fuisse, quod Christus non solum à populo, Proceribus & militibus expertibus illius supplicii, quod Jesus patiebatur, sed etiam à latronibus in eodem supplicio constitutis blasphematus fuerit. Debuissent illi scelera sua agnoscere, veniam illorum à Deo petere, pœnarum impœnitentibus constitutarum æternitatem expendere, vel certè conscientiam culpæ & gravitate pœnæ pudescere ac tacere, sed contra potius Christo supplicii focio insultant, quod meram jactantiam & inani ostentatione Regiæ dignitatis gravissimam illam pœnam sibi spontè attraxerit, à qua facile liber esse potuisset. Sic ergo omnes omnium hominum ordines Judæi & gentiles, Ecclesiastici ac Politici, Magistratus & subditi, summi & infimi, Pharisei qui habebantur sanctissimi & latrones sceleratissimicertatim convicia Christo faciunt, commemorantur enim 1. *prætereuntes*, h. e. promiscua turba ex viris & fœminis, peregrinis & incolis, Judæis ac gentilibus constans. 2. *Principes*, h. e. Proceres Ecclesiastici & Politici. Illorum nomine intelliguntur summi Pontifices, Sacerdotes, Scribæ, Pharisei, hi verò appellantur Seniores sive Senatores. 3. *milites*. 4. *latrones*. Nimirum qui pro omnibus patiebatur ab omni hominum genere pati voluit. Materia convitiatorum sunt omnia, quæ Christus egit vel locutus est, adeo ut ea, quæ æterno præconio erant dignissima, pro materia convitiatorum arripiantur, exprobrant enim ei etiam beneficia, quod alios salvos fecerit & fiduciam in Deum, quod confisus fuerit in Deo, quasi verò probri loco objiciendum sit, esse in alios beneficium & erga Deum religiosum? Sed expendenda sunt singula convitiatorum genera. 1. *accusant mendacii*. Vah qui destruis templum &c. prædictionem de templi destructione falsitatis convincere volunt, quasi verò de Hierosolymitani templi destru-

destructione & triduaana reparatione Christus fuerit locutus, ut pessimi illi verborum Christi calumniatores existimabant. 2. *objiciunt crucem.* Si Filius Dei es, descende de cruce, q. d. si esset Dei Filius, non penderet in cruce. 3. *carpunt miracula.* Descende de cruce, ut credamus & videamus, q. d. nunc esset tempus exerendi potentiam in miraculolo à cruce descensu. 4. *carpunt beneficia in alios collata.* Alios servavit, seipsum servare non potest, calumniosè exagitant & meras fuisse praestigias dicunt sanationem aegrotorum, liberationem Daemoniacorum & resuscitationem mortuorum. 5. *doctrinam allatrant.* Si est Christus electus ille Dei, descendat de cruce, q. d. si vera fuisset ipsius doctrina, Deus miraculo aliquo eam comprobaret. 6. *objiciunt professionem,* quod non sit Christus, non Dei Filius non electus ille Dei, non Rex Israel, sed quod hæc omnia vanè & falso sibi arrogaverit. 7. *Spem & fiduciam, quam in Deo habebat collocatam, impugnant.* Confidit in Deo, liberet eum, si vult eum. Si ergo optima quæque pro materia convitiis assumunt & nihil quicquam prætermittunt, quod vel specie quadam Christo exprobrari possit, conviciantur ipsi verbis, gestibus & factis quia acetum offerunt, ut illud in vinum convertat, sicut olim aquam in vinum converterat Joh. 2. v. 9. unde hæc convitia vocantur *βασανισμοί, μωσαϊσμοί, ἐπαρημύματα.* Nos verò hæc convitia intueamur eo modo ut perpendamus. 1. hos esse serpentinos illos morsus Genes. 3. v. 15. prædictos. Quemadmodum serpens, sic caput ejus conculcari incipiat, miris modis seletorquet & calcaneo hominis à quo se conteri sentit, venenata infigit spicula: sic infernalis serpens se à Christo in cruce pendente conculcari sentiens impellit & urget hos conviciatores, ut linguarum suarum spicula contra Christum exacuunt. Sperat enim ad impatientiam, diffidentiam ac desperationem ipsum perductum iri, ut à cruce descenderet, antequam redemptionis opus perficeretur. Hos conviciatores fuisse organa Satanæ colligitur ex eo, quod iisdem penè verbis Diabolus in principio ministerii contra Christum fuerat usus: *Si Filius Dei es, dic ut hi lapides fiant panes.* Item quod verba Christi calumniosè pervertunt, ac quæ de templo corporis sui dixerat, de templo Hierosolymitano interpretantur, quod est proprium Diaboli artificium, ex quo etiam nomen est sortitus. Observant hoc Hieronymus & Theophylactus, qui in hunc locum sic commentantur: *Diabolus movebat eos ad dicendum, ut de cruce descenderet, quoniam enim noverat, quod salus fiebat per crucem, rursus ingerebat se ad tentandum Jesum; ut si à cruce descenderet, certus fieret, quod non esset verè Filius Dei & sic salus, qua per crucem est, destrueretur. Sed ipse Dei verus existens Filius non descendit. Si enim descenderet debuisset, non illuc à principio ascendisset. Sed quoniam videbat, quod per hunc modum salutem fieri oportuit, sustinuit crucifigi & multa alia pati & perficere opus suum.* Bernhard. in die Pasch. serm. 1. col. 182. *Salva te ipsum & descende de cruce; imò verò si descenderet, neminem saluum faciet. Cum enim saluus esse non possit, nisi qui perseveraverit usque in finem, quantum minus poterit esse Salvator? Diabolus ipse sua organa acclamabat Christo, descende de cruce, sed Pater cœlestis, omnes sancti Angeli & totus electorum chorus ipsi acclamabant,*

Harm. Tom. III. vel Gerhard. Cont. pars quarta.

noli descendere, sed perface opus salutis. Acclamantur omnes fideles in terra, noli descendere, ut nos per te possimus in cœlum ascendere. Si enim Christus tunc descendisset & crucem reliquisset, nec Angelorum ruinæ essent reparatæ, nec completæ Prophetiæ, nec victus Diabolus, nec deletum peccatum, nec orbis redemptus fuisset. 2. Christum propter nos hæc convitia sustinere voluisse. Passus est se convitiis obrui, publica ignominia notari & ab omnibus contemptui haberi, ut ab æternis opprobriis nos liberaret. Satan quasi liberrimè solutus pro lubitu contra Christum grassatus est, hac ratione amisit illud, quod propter peccatum in nos habebat, jus ac dominium. Fremunt contra Christum summi & infimi, vident eum in cruce pendentem, judicant ergo eum maledictum à Deo; vident ipsum destitui humano auxilio, judicant ergo eum à Dei facie projectum esse. Hæc omnia Christus propter nos sustinere voluit, ut æternam benedictionem ac perpetuam Dei gratiam nobis impetraret. Qui propter facinora sua iuste supplicio afficiuntur, erga illos Naturâ duce quadam commiseratione ducimur, sed Christus ab omni consolatione & auxilio humano destitutus convitiis in super & blasphemis impetitur, illud omne propter nos sustinere voluit, qui à facie Dei propter nostra peccata in æterna opprobria eramus projiciendi atque omni auxilio & consolatione destituendi. Ignea illa Diabolarum tentationum tela Christus excipere voluit, ne animam nostram vulnerarent & in desperationem atque impatientiam nos conjicerent. Quoties cordi nostro tales tentationes suggeruntur! Si esses Dei Filius, si Deus in te delectaretur, non laborares sub cruce & c. hæc cogitationes ne sint fraudi salutis nostræ, ideo Christus easdem in bonum nostrum vicit. 3. Christum adhuc hodie in omni vitæ statu atque ordine habere, à quibus blasphematur. Sunt qui Christum in cruce pendentem prætereunt ac blasphemant, h. e. qui acerbitatem tantæ Passionis in vera poenitentia ac fide haudquaquam perpendunt, sed securè in peccatis pergunt, quin etiam diris ac blasphemis suis Christum denuò crucifigunt, reverà enim diræ illæ, quibus passim omnes hodie utuntur, ac per passionem Christi salutiferam mala proximo imprecantur, nihil aliud sunt, quam venenatum aliquod spiculum Diaboli impulsu contra Christum ipsum directum. In ordine Ecclesiastico inveniuntur, qui majestatem Christi ad dexam Patris collocati impugnant & blasphemis convitiis eandem præcundunt, hi certè itidem cum Principibus Sacerdotum Christum blasphemant. Alii in cruce murmurant, qui itidem suâ impatientiâ Christum probro afficiunt. 4. Quod Christo contigit, illud etiam veris Christi membris in hoc mundo contingere solet, ut scilicet impiorum convitiis in cruce sint expositi. Jobi. 30. v. 1. *nunc derident me juniores tempore. v. 9. nunc in eorum canticum versus sum & factus sum eis in proverbium.* Quemadmodum Satanas conatur fiduciam cordis in Deum Christo eripere, ita eandem in animis piorum potissimum nititur labefactare. Ut Christus hoc loco audire cogitur, *Si Filius Dei es, descende de cruce, Confidit in Deum, is liberet eum, si vult eum:* sic membra Christi, omnes scilicet verè credentes, sæpius audiunt: Si hic esset Deo carus & acceptus, non foret tantis calamitatibus expositus, qua de re graviter conque-

conqueritur David Ps. 42. v. 4. *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Ubi est Deus tuus?* Sed non patiamur his convitiis nos moveri, ut fiduciam abiciamus & de cruce descendamus, h. e. per media illicita, antequam Deus ipse de cruce nos descendere jubeat, liberationem quæramus. Non audiamus carnem & sanguinem descensum à cruce suadentem, sed perduremus, & à Deo liberationem expectemus. 5. Cum primis verò depictæ sunt hoc loco velut in tabella quadam tentationes, quibus Satanas moribundos solet exagitare. Primo irridet ac subannat eos, quòd morbo oppressi mortem singulis momentis expectare cogantur. Ubi nunc promissio Evangelica, quòd qui in Christum credit, mortem non sit visurus? ubi victoria illa mortis, quam ex fide in promissionem sperasti? Deinde objicit illis crucem, si esses Deo carus, non ita torquereris ægritudine corporis? Tertiò calumniatur etiam optima ipsorum opera. Ubi jam pietas tua? quid profunt tibi bona opera? quem fructum refers ex auditu verbi & usu Sacramentorum? non minùs ac reliqui morti cogaris esse obnoxius. Quarto objicit professionem Christianismi. Si pertines ad regnum Christi, juva te ipsum. Vides te à facie Dei abjectum, ergo non es verus Christianus, non es electus à Deo, non es inscriptus in librum vitæ. Quintò impugnat spem ac fiduciam in Deum, sperasti in Deum, at ubi liberatio? credidisti in Christum, at ubi auxilium? Emphasis est in vocabulo *eum*, *liberet eum, si vult eum*. Hoc facile concedit nobis Satan in tentationibus, quòd Deus possit liberare, quòd velit etiam liberare sed hoc in dubitationem vocat, an nos velit liberare. Conatur igitur in dubitationem nos præcipitare, an nos Deum habeamus propitium, an Christus nobis sit justitia &c. Et sicut Christo in cruce pendenti dicitur: *Si Filius Dei es, descende*. Sic maxima agonizantium tentatio est de prædestinatione, an ipsi sint in numero filiorum Dei &c. Hæc sunt ignea illa tela, quæ moribundis certatim intorquet Satanas, modo hæc modò illa tentationum pharetra adversus ipsos contorquens, quæ de re pulcherrimè scribit Lutherus in sermone de præparatione ad mortem tom. 1. Jen. German. fol. 183. Christus non solum in seipso vicit peccatum, mortem & infernum, sed in nostri consolationem ipsemet tentationes illas passus est ac vicit, quas in illis imaginibus experimur. Tentatus est imagine mortis, peccati ac inferni itidem ut nos ea tentamur. Imaginem mortis proposuerunt ei Judæi cum dicerent: *Descendat de cruce, alios servavit, seipsum servet, q. d. En moriendum tibi est, non potes evadere, sic Diabolus moribundo terribilem mortis speciem objicit, ut infirmam Naturam exterreat. Peccati imaginem ipsi proposuerunt, cum dicerent, alios servavit, si est Filius Dei, descendat de cruce, q. d. opera ipsius fuerunt meræ illusiones & præstigiæ, est filius Diaboli, non Dei, nunquam quicquam boni fecit in omni vita. Inferni imaginem ipsi proposuerunt, cum dicerent: *Confidit Deo, liberet eum, si vult eum*, q. d. præcipitandus est in infernum, abjectus est à Deo &c. Ac velut hæc imagines confusè ac sine ordine Christo objiciebantur, sic eadem moribundo unâ vice itidem objiciuntur, ut turbetur & ad desperationem sollicitetur. 6. Sed discamus Christi exemplo, quomodo in illis spectris à*

Diabolo nobis objectis nos gerere debeamus. Christus silet, non respondet quicquam, alias majoribus convitiis occasione dedit. Si non descendamus cum Diabolo in arenam disputationis, sed in silentio ac spe quiescamus. Esa. 30. v. 15. Christus non abjicit fiduciam in Deum, quem in imo exinanitionis gradu vocat Patrem ac Deum suum, sicut hæc fiducia Christi describitur Ps. 138. v. 10. ubi statim post enumeratas impiorum blasphemias subjungitur, *Tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ, in te projectus sum ex utero, vers. 11. de ventre matris meæ Deus meus es tu, ne discesseris à me: sic oculos cordis à terribilibus illis objectis averte in solum Deum omnem nostram fiduciam colloquemus. Christus ad preces se convertit, animam suam Patri commendat ac confirmat animum recordatione felicitatis, quam apud Patrem sibi novit paratam, unde latroni promittit Paradisum: sic in tentationibus illis cor nostrum ad Deum unicè dirigamus, cui piis & devotis precibus nos commendemus. Cum his spectris, inquit Lutherus, non sunt manus conferendæ, sed potius animus ab illis averteendus, quòd fit, si mortem respiciamus in vita, peccatum in gratia, infernum in cœlo, h. e. non aspiciamus mortem in sese, nec in nobis, nec in illis, qui à morte victi sunt, sed in illis, qui mortem vicerunt, præsertim in Christo mortis victore & vitæ Duce. Christus est mera vita, quòd ergo diutius & fixius Christum intuemur, eò magis deciderit imago mortis, sicut serpentes in deserto spontè decedebant, si quis serpentem æneum fixis oculis intueretur. Peccatum non aspiciamus in peccatoribus, nec in conscientia nostra, nec in illis, qui propter peccata sua damnati sunt, sed in imagine gratiæ, quæ est Christus in cruce, ut firmiter statuamus, Christum peccata nostra in corpore suo super lignum portare, eademq; interficere. Infernum non aspiciamus in se, nec in nobis, nec in iis, qui damnati sunt & à facie Dei abjecti, sed in Christo, qui propter nos in infernum descendit & in tantas angustias propter nos venit, ut se à Deo desertum conqueretur. Breviter quære te in Christo & non in teipso, ita invenies te ad æternam salutem in ipso.*

Posterior pars hujus pericopes complectitur conversionem latronis, quæ declaratur antithesi, blasphemias scilicet latronis alterius. Quòd enim Mathæus & Marcus dicunt, etiam latrones Christo fuisse convitiatos, id Lucas, qui post illorum labores scripsit, sic declarat, quòd de alterutro eorum sit accipiendum. *Unus eorum (inquit) qui erat suspensus facinorosorum blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, serva teipsum & nos. Audivimus superius, cum Christo crucifixus fuisse latrones duos eo quidem modo, ut unus ad dextram, alter ad sinistram, Jesus verò in medio penderet, unus igitur ex his latronibus, qui creditur fuisse is, qui à sinistris pendebat, provocatus exemplo Procerum & promiscuæ plebis, maxime verò pœnæ acerbitate irritatus itidem convicia jaciebat in Jesum & crucem ei exprobrabat dicens: *si tu es Christus, serva teipsum & nos. Ne teipsum quidem à cruce & morte liberare potes, nedum ut nobis supplicii sociis auxilio esse possis, ergo non es Christus, sed pessimus impostor. Syrus emphaticè reddidit: *Libera animam tuam sive teipsum, & libera etiam nos. Descende tu primum de cruce, & in teipso vires tuas exere, de-***

inde

inde etiam nobis succurre, ut tuo beneficio ex pœnis nostris liberemur. Audiebat Judæos & milites crucifixores certatim convitiâ Christo ingerere, in illorum ergo gratiam etiam ipse conviciabatur, ut levationem quandam pœnæ impetraret. Proponitur igitur in hoc exemplo ingenium impiorum, qui ne pœnis quidem emendantur, sed ex impatientia & furiosa obstinacia murmurant adversus Deum. Ut pii per calamitates redduntur meliores, ita impii per easdem evadunt deteriores, neque enim convertuntur ad eum, à quo percussi sunt, sed instar rabiosorum canum se percussos esse fremunt ac sensu pœnarum exacerbati ne quidem à blasphemis contra Deum eructandis sibi temperant. 2. Atque ut hic latro corporalem duntaxat liberationem à Christo expectat, quam nisi protinus experiatur, non vult eum pro Messia agnoscere: sic impii de corporalibus beneficiis unice sunt solliciti, quæ nisi ad nutum ipsis conferantur, redduntur impatientes & Christum planè repudiant. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque times tu Deum, quod in eadem damnatione es. *ἐπιτιμασ* significat reprehendo & interdico, utraque significatio congruit huic loco, quia latro ille socium suum increpat & objurgat, eademque operâ interdicit ei, ne in blasphemis pergat. Syrus habet verbum *ἐπιτιμασ* objurgavit, inhibuit. Fuerat hætenus hic latro socius alterius in criminibus, factus etiam erat ejus socius in supplicio, sed in blasphemis recusat se illi socium præbere, quin potius de blasphemis illum objurgat & ad conversionem revocat. Verbum *ἐπιτιμασ* ostendit, Christum ad convicia latronis blasphemantis nihil quicquam respondiisse, sed instar surdi ac muti in cruce pependisse Psal. 38. v. 14. alter igitur latro respondendi partes suscipit, innocentiam Christi prædicat & petulantem socii sui linguam coercet. Neque times tu Deum, inquit, quod in eadem damnatione es. Emphasis est in pronomine relativo *tu*, hoc enim vult latro dicere. Ut ut reliqui sub cruce stantes & suppliciorum expertes Deum non timeant convicia innocenti certatim ingerendo, tu tamen Deum timere deberes, cum in eadem damnatione hæreas. Sic ergo *tu* accipitur pro *quamvis* per Hebraismum, quia Hebræi particulam *ו* interdum sic accipiunt, eo modo etiam usurpatur Johan. 8. vers. 45. *ὅτι* iudicium & damnationem significat. Quamvis verò plerumq; de æterna damnatione accipiat, hoc tamen loco temporale supplicium duntaxat denotat, quo modo accipitur Luc. 24. 20. 1. Petr. 4. v. 17. hoc ergo revocat latroni convitiatori in mentem, quod simili pœnæ subjaceat. Syrus vertit per *ὅτι* qui in ipso es iudicio, more enim Hebrææ linguæ iudicium ponitur pro effectu & consequente iudicii damnatorii, videl. pœna ac supplicio. Duplici autem nomine societas supplicii latronem à convitiis revocare debuisse, tum quia re ipsâ sentiebat crucifixorum sortem miseratione potius quam insectatione dignam esse, nec alteri obijciendum esse supplicium, cui ipse quispiam hæret implicitus, tum verò maximè hoc nomine, quia supplicium brevi post vitæ finem erat impositurum, ac rapturum ad tribunal Dei, coram quo de omni vita, præsertim etiam de his convitiis ipsi reddenda sit ratio. Syrus vertit, etiam à Deo non timestu? inde colligi potest in nomine Deum, et

jam quandam emphasin subesse hoc sensu. Si homines revereri nolles, tamen Deum tibi timendum esse statueri debebas, cujus filius est hic Jesus, quem maledico ore blasphemias, & cujus iusto iudicio ad promeritas pœnas es revocatus. Quidam etiam quarunt emphasin in verbo *times*, ut sit sensus. Si vel maximè ad Deum converti, ipsumq; amare nolles, tamen æquum erat ipsum timere, & à convitiis in innocentem congerendis tibi temperare. Hanc sententiam confirmare videtur ipsa Græci sermonis compositio, particula enim *ὅτι* proximè conjungitur cum verbo *ὄσον*, ne times quidem tu Deum. Sed circumstantiæ ostendunt in pronomine *tu* potissimum latere emphasin, cum crebra sit apud Græcos illa particularum trajectio, hoc enim vult latro dicere. Si vel maximè Proceres Judaici, milites Romani & promiscua turba non timent Deum, sed certatim convitiâ illi ingerunt, quem contra meritum crucifixerunt, tu tamen Deum timere debebas. Illi adhuc prosperè agunt, extra teli iactum vivunt, res ad ipsorum nutum procedunt, inde est, quod timor Dei ab ipsis exulât; tu verò in mortis limine hæres, tu animam in extremis labris fessitantem post breve temporis spacium exhalabis, tu iudicio Dei præsentandus es, timore igitur Dei revocatus à convitiis in hominem innocentem, & quidem in ipsum Dei Filium abstinere debebas. Quidam existimant latronem agnovisse Christum duntaxat pro homine innocente, non autem pro Dei Filio, proferunt igitur hanc verborum connexionem. Timor Dei docet condolere afflictis, qui iniuste ac præter meritum patiuntur, revocari igitur debebas timore Dei, ne in hunc innocentem convicia projiceres. Sed sequentia ostendunt, non pro nudo homine, sed pro Messia ac Dei Filio Christum ab hoc latrone fuisse agnitum. Quia enim regnum illi tribuit, ideo Regem ipsum agnoscit & quidem non mundanum ac politicum Regem, quia cum gloria Regis mundani malè convenit crucis ignominia, sed cœlestis & æterni Regem, qui honor soli Messia ac Filio Dei competit. Revocat igitur his verbis socium suum ad tremendum Dei iudicium ac graviter monet, ut illius mentione exhorrescat, si vel maximè in tota vita flagitiis hætenus fuerit deditus, cum paulò post de omnibus sceleribus ac cum primis de convitiis in ipsum Dei Filium ac cœlorum Regem coniectis exacta ipsi reddenda sit ratio. ne verò existimetur. Christum eodem involvere reatu, quia in eodem *ἐπιμασ* ipsum hætere dixerat, ideo subjungit. Et nos quidem iuste scil. in eadem damnatione sumus, nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali gessit, sic ergo uno eodemq; sermone & sua scelera & Christi innocentiam publicè fateretur. Agnoscit se sceleribus suis crucis supplicium esse promeritum, ideoque non esse eo nomine adversus Deum murmurandum ac liberationem ex impatientia quærendâ. Christum verò hanc pœnam negat esse promeritum, cum non solum à latrocinis & gravioribus sceleribus liber sit, sed etiam nihil quicquam mali ullò unquam tempore gesserit. Non dicit in singulari *tu* quidem iuste, sicut antea dixerat, ne tu quidem times Deum, sed in plurali dicit, *et nos quidem iuste*. Quamvis enim timorem Dei in corde suo sentiret & à convitiis Christo ingerendis abstineret, non tamen negat se iuste puniri; nec præfert se socio suo peccata peccatis cumulantem, sed recordatus

cordatus superiorum facinorum & vitæ in flagitiis transactæ humiliat se coram Deo, agnoscit peccata iisdemq; se non solum hanc temporalem sed etiam æternas pœnas pro meritis esse confitetur, quod in vera & serâ pœnitentia omninò est necessarium, sicut agnitio morbi est principium sanitatis. Ideò etiam numero plurali utitur ac socio se conjungit, ut increpatio sit modestior. Si enim dixisset, *tu quidem iuste*, quia factis tuis digna recipis, metuendum fuisset, ne audire cogereetur. Tu culpa & pœnæ socius es, quid ergo alterutrum horum mihi exprobras? Proinde ut & modestior & efficacior sit objurgatio, ideò seipsum ei includit, quo exemplo concionatores peccata auditorum suorum arguentes seipsum modestiæ & veritatis causâ includant 1. Joh. 1. v. 8. *Si dixerimus, quòd peccatum non habeamus, mendaces sumus.* Nos (inquit) *ἀξια ἀνέπεραμεν δολομαθεύομεν* supplicium illis, quæ fecimus, h. e. latrocinii & sceleribus nostris dignum recipimus; agnoscit iustitiam divinorum iudiciorum, quâ fit, ut *μεγάλα ἀμαρτήματα* sequantur *μεγάλα τιμωρία*, ideòq; supplicium illud sceleribus suis pro meritis ex manu iudicis Pilati velut ex Dei manu suscipit & æquo animo tolerat, quod itidem in vera & salutari pœnitentia est necessarium, agnoscere scilicet, nos iusto Dei iudicio calamitatibus esse subjectos, cum longè graviora illis simus pro meritis. Syrus vertit, *sicut digni fuimus & sicut fecimus, retributionem accepimus*, q. d. qualis fuit noster labor, talis etiam secuta est merces; qualia fecimus, talia quoque patimur. *hic vero*, cui tam protervè conviciaris, *nihil mali gessit, ἔδεν ἀτοπον ἐπραξε*, nihil absurdum, absonum vel indecens fecit, non solum hanc crucem non est pro meritis, sed nec ullo etiam levissimo peccato est contaminatus, ἀτοπον propriè est id, quod est inconveniens ac rationi minimè consentaneum, nec solum de sermonibus sed etiam factis absurdis & inconvenientibus usurpatur. Isocr. in Epistol. ad Phil. *ἀτόποις καὶ λίαν ἀνόητοις ἐπιχειροῦν πράγμασιν* inde 2. Thefl. 3. v. 2. *ἀτοποὶ ἀνθρώποι* dicuntur, qui per versa loquuntur & faciunt; servi absurdarum opinionum & actionum 2. Marc. 14. v. 23. de Nicanore ab insolentibus actionibus milites suos coercente dicitur *ἔδεν ἀτοπον ἐπραξεν*. Job. 36. v. 21. Proverb. 30. v. 20. *πρῶτῳ ἀτοπα* accipitur pro *facere iniquitatem* *פְּרַשׁ* quod LXX. alibi vertunt per *ἀδικίαν* & *ἀνομίαν*. Job. 34. v. 12. *ἀτοπα ποιῶν* usurpatur pro *ὑψ* quod est *improbe agere contra Deum* & ipsius verbum, LXX. alibi vertunt per *ἀσεβείαν* & *ἀμαρτίαν*. Ut enim ἀτοπον θεωρητικόν est opinio pugnans cum recta ratione, cum principiis nobiscum natis & communi experientia: ita ἀτοπον πρακτικόν quiddam pugnans cum lege Dei & aliis honestis legibus. Sensus igitur est, quòd Christus nullam iniquitatem fecerit, neq; quicquam commiserit reprehensione, nedum crucis supplicio dignum. Et sic alia causa in his verbis continetur, quare alter latro à conviciis sibi temperare debeat, nimirum quia Christus est innocens & præter meritum affligitur, jam verò naturâ insitum est hominibus, ut iniuste afflictis condoleant, contra verò planè inhumanum est innocenti non solum non condolere, sed in super etiam ei maledicere & convitari, maximè si id fiat à supplicii socio & per mortem ad Dei iudicium mox

evocando. *Belluimum est, non humanum* inquit Seneca, *non compati morienti.* Objurgato hac ratione latrone conviciatore ad Christum sese capite, quod adhuc liberum habebat, convertens inquit: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Nomen *κυρις* usurpatur vel *civiliter*, quando hominem quempiam honoratiorem reverentiæ causâ vocamus Dominum, Matth. 27. v. 63. & sic respondet Hebræo *אֲדֹנָי* cum pathah item quando eum vocamus Dominum, qui suos habet servos Matth. 6. 24. cap. 8. v. 27. & c. vel *Theologicè*, quando uni ac vero Deo tribuitur appellatio Domini, & sic respondet Hebræo *יהוה* ac *אֲדֹנָי* cum cametz in qua significatione plus milies in V. ac N. T. occurrit. Quo sensu hic latro conversus Christum appellet *Domine*, colligitur ex ipsis circumstantiis agnoscit eum esse Regem, & quidem talem, cuius regnum in media morte perduret, qui que potestatem habeat recipiendi in gloriam illius regni omnes verè in se credentes, agnoscit ipsum non esse pro meritis crucis supplicium, sed ab omni peccati labe immunitatem pro peccatis humani generis in se susceptis tam dira perferre, quæ omnia ostendunt, quòd Christum agnovit verum Messiam, Dei Filium, ac Regem cœlorum. Atque hæc est mirabilis lux fidei in hoc latrone, quòd Dominum illum vocat, qui servili crucis supplicio afficiebatur. Vocat illum Dominum, qui in cruce nudus, ab omnibus destitutus, in super blasphemias omnium impetitus pendebat. Dominus debet esse liber ac potens, at hic latro eum agnoscit dominum, qui in cruce pendet vinctus ac nudus. Syrus vertit *Domine mihi*, quòd est pronomen fidei: proficitur enim quòd Christum assumerit in Dominum, cui serviet in Deum, in quem crederet, in superiorem, cui obsequeretur; in Advocatum, cui se commendaret. *Memento mei*, inquit. Non petit liberationem à supplicio, quòd suis sceleribus se pro meritis esse confessus erat, nec petit mitigationem temporalis pœnæ, sed de animæ suæ salute unicè sollicitus petit sui rationem haberi in regno cœlesti, in quod brevi post Christum ingressurum esse firmiter credit. Ut enim impii in cruce murmurant adversus Deum & de temporali solum liberatione sunt solliciti; ita pii reverenter se subjiciunt divinæ voluntati, unicè petunt remissionem peccatorum & animæ salutem, interim deo unicè committunt, an temporales pœnas velit auferre vel mitigare. Nec petit participem se fieri regni illius cœlestis, sed conscius suæ indignitatis ex vera humilitate & modestia precatur aliquam saltem sui rationem ac memoriam haberi; non petit ad moveri mensæ cœlestis, sed micæ solum sibi distribui, imò cum Davide exoptat *sedere ad limen in Domo Dei*, Ps. 84. 11. *Memento*, inquit, *mei*, iudicans Christum tam benignum atq; obivium esse respicientibus ut non sit necessarium multis verbis exponere quid petamus, sed sufficere si tribus tantum verbis ex serâ pœnitentia profectis causam nostram eidem exponamus *Memento mei*, quem creasti, quem redemisti; quem ad consortium regni tui exterius vocasti & interius Spiritu tuo illuminasti. *Memento mei* in cruce pendentis, propter quem in cruce pendes. *Memento mei*, qui scelera mea detestor; qui verè in te credo & confido, qui me in perpetuum obsequium tibi offerro. Si mihi micæ bonitatis tuæ distribuieris, non eris propterea

rea indigentior, si me in regnum tuum receperis, non erit propterea angustius. Si peccata mea benignè mihi condonaveris, augebis mundum Christiano, regnum tuum subdito, electorum cœtum aliquo socio. *Memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Mirabilis omninò petitio. Latro est, qui orat; crucifixus, quem orat: regnum propter quod orat. Nec dicit, memento mei, *cum veneris in regnum Dei, sed in regnum tuum*, id quidam sic interpretantur, quòd professionè & prædicatione fuerit Christi regnum, liquidem in principio ministerii sui dixerat: *Agite penitentiam, appropinquavit enim regnum cœlorum* Matt. 4. v. 17. sed majus aliquid hac confessione latronis Christo tribuitur, quòd sc. Pater cœlestis ipsi tradiderit regnum æternum, in cujus felicitatem & gloriam per passionem & mortem ingressurus sit & cujus distribuendi potestatem habeat. Nisi enim latro firmiter credidisset hanc potestatem. Christo aut Dei Filio ac cœlesti Regi competere, nunquam se in illud recipi ab ipso petisset. In Græco est, *οτι αν ειδη εν βασιλειαις ουρα, quod ad verbum sonat, cum veneris in regno tuo*, pòstet igitur sic intelligi, quòd latro petat sui rationem haberi, cum Christus aliquando venturus sit ad iudicium in gloria regni sui sedens super regalem thronum majestatis suæ Matth. 25. v. 31. Sed simplicius rō & accipitur positum pro eis sicut interpres Latinus etiam vertit, ut agnoscat latro, Christum à morte statim in gloriam regni sui ingressurum esse. Agnoscendum est igitur hoc loco mirabile Dei consilium in asserenda Christi innocentia. Judas Magistrum suum prodiderat, Petrus abnegaverat, discipuli deseruerant, Proceres Judæi, milites Ethnici ac plebs promiscua certatim convicia in eum jaciebant, Deus igitur alium innocentia præconem ipsi excitat & ex latrone efficit confesorem Christi, ne calumniis adversariorum ipsius innocentia opprimatur. Pontifices ac Seniores ratione officii illas virulentas blasphemias coercere debebant, cum vero illi non solum ad Christi defensionem tacerent, sed etiam convitiis reliquorum convitia sua adderent, en ex improviso excitat Deus latronem, qui ipsos arguat, ad innocentiam Christi prædicet, imò pro Rege ac Domino publicè ipsam confiteatur, quò vero sine innocentia testimonia Christo toties fuerint data, expositum est superius. Quod si contingat etiam nos calumniis adversariorum gravari, solemur nos hoc exemplo Christi firmiter statuentes, quòd Deus causam nostram iudicaturus & *justitiam nostram in lucem producturus sit* Mich. 7. v. 9. Proponitur etiam hoc loco notabile exemplum justificationis gratuita. Latro per omnem vitam sceleribus fuerat deditus, nihil boni gesserat, interim tamen verà penitentia ac fide ad Deum conversus sub ipsum vitæ finem consequitur remissionem peccatorum & vitam æternam. Hic certè nemo suspicari potest, latronem suis meritis peccatorum remissionem & justitiam obtinuisse, sed ex mera gratia fide in Christum eam consecutus est, sicut Origenes lib. 3. in Epist. ad Roman. cap. 3. tom. 2. p. 504. super verba: *Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis*, exemplum hujus latronis rectè adducit, *Imminet* (inquit) *nobis, qui integram esse Scripturam Apostoli conamur asserere & ordine suo cuncta constare, ut requiramus, quis sine operibus sola fide justificatus sit. Quantum igitur ad exemplum pertinet, sufficere arbitror, il-*

lum latronem, qui cum Christo crucifixus, clamavit ei de cruce. *Domine Jesu, memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Nec aliud quicquam describitur boni operis ejus in Evangelis, sed pro hac sola fide ait illi Jesus: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Per fidem justificatus est hic latro sine operibus legis, quia super hoc Dominus non requisivit, quid prius operatus esset, nec expectavit, quid operis cum credidisset, expleret, sed solâ confessione justificatum comitemque sibi Paradisum ingressurus assumit &c. Pontificii disputant, quòd mortem suam obtulerit Deo in satisfactionem pro peccatis, sed huic commento disertis verbis ipsemet contradicit, agnoscit enim se peccatis suis hanc pœnam justissimè promeritum & in una Christi bonitate gratuita omne per fugium habet constitutum. Sanè maximum discrimen est inter pœnam latronis conviciatoris & latronis conversi. Illius pœna est flagellum vindicis & irati Dei; hujus verò supplicium est paterna castigatio, nam per veram ac seriã conversionem ipsa etiam τιμωρία pro gravioribus sceleribus irrogata convertuntur in paternas castigationes, & ut Brentius loquitur, *in sanctam passionem.* Illius pœna est initium æternorum cruciatuum: hujus verò supplicium est finis omnium dolorum & janua ad vitam æternam, interim tamen ut maximum discrimen est inter supplicium latronis conviciatoris & latronis conversi, ita longè majus discrimen est inter passionem latronis conversi & ipsius Christi. Soli passioni Christi competit hic honor & gloria, quòd sit *λύτρον* & sacrificium *λασικόν* pro peccatis hominum; quia est innocentis, imò ipsius Filii Dei passio spontè ex immensa caritate suscepta, hic honor nullius sancti passionibus, quæ alias vocantur *δοκιμασιαι*, nedum latronis conversi supplicio, quòd est *μωρία* pro gravioribus sceleribus irrogata, tribui potest, liquidem *Christus circular calcavit solus monast.* & Esa. 63. v. 3. & ipsius sanguis unicè hanc habet efficaciam & virtutem, *ut mundet nos à peccatis* 1. Joh. 1. v. 7. Non ergò suam, sed Christi innocentis passionem hic latro fide obrulit Deo in satisfactionem pro peccatis suis, sicut Ambros. ferm. 45. ex eo, quòd se digna factis recipere, Jesum verò innocentem esse profiteretur, pulchrè colligit, quòd *agnoverit Christum pro alienis peccatis has plagas suscipere atque illa in Christi corpore vulnera, non Christi, sed peccatorum suorum esse vulnera.* Ne quis verò cogitet, fidei justificantis appellatione intelligendam esse nudam duntaxat fidei professionem ac Historicam tantummodò notitiam, is expendat, qualis fuerit hæc latronis fides, quosque habuerit anteambulones, comites & pedissequas. Conspicitur in hoc latrone 1. *vera contritio*, agnoscit enim sua peccata, profiteretur se justè puniri, ac graviora promeritum esse, agnoscit suam indignitatem, ideo verè humiliat se coram Deo, agnoscit impœnitentibus æterna supplicia post mortem constituta esse, ideo tam anxie quærit in gratiam recipi & in regnum cœleste à Christo introduci. 2. Cum hac peccati agnitione & seria cordis contritione conjunctus est Dei timor. *Neque times tu Deum*, dicit ad socium suum, profiteretur igitur se Deum atque iram & iudicium ejus seriò timere, atque hoc timore retrahi, quò minus in peccatis exemplo socii sui pergat. 3. Magnitudini & gravitati scelerum suorum ac iræ divinæ peccatis suis promerita opponit non suam

suam mortem sed Christi innocentis mortem. Agnoscit Christum esse verum Messiam ac Dei Filium hoc sine in mundum missum, ut innocenti suâ passione ac morte pro peccatis hominum satisfaciat, eosque à regno Satanæ liberatos in regnum suum transferat, ad hunc Domium ac Regem verâ fide se convertit & ad se quoque illius beneficia pertinere statuit, inde eum vocat *suum Dominum* & sui memoriam haberi petit in hoc Christi regno, hac fide vincit terrores peccati & certò statuit se in gratiam à Deo recipi propter Christum, nisi enim hæc fides in corde latronis fulisset, nunquam se in regnum Christi recipi postulasset. Ac reverâ hujus latronis fides est admodum insignis sive eam respectu notitiæ & assensus, sive ratione fiducia & specialis applicationis beneficiorum Christi respicere velimus. Videt Christum *novissimum virorum*. Esa. 53. vers. 3. & confitetur esse primum virorum, scilicet Regem: videt eum in pari pœna constitutum & tamen agnoscit non esse parem pœnæ causam: videt vulneratum, nudum, contemptum, opprobriis affectum & tamen agnoscit esse Regem. *Dic ô latro, inquit Augustinus, ubi thronus ex Sapphiro? ubi Cherubin & exercitus caeli? ubi corona sceptrum & purpura, ut eum dicas Regem? videsne coronam aliam quàm spinam; sceptrum aliud, quàm clavos; aliam purpuram, quàm sanguinem; alium thronum, quàm crucem; alios ministros, quàm carnifices; quid ergo regium vides? Videte, inquit Bernhard. ferm. 2. Epiphan. quàm oculata sit fides, quàm lynceas habeat oculus, diligentius considerate. Cognoscit Dei Filium lactentem, cognoscit in ligno pendentem, cognoscit morientem; siquidem latro in patibulo; Magi in stabulo cognoscunt; Centurio verò vitam agnovit in morte &c. mirus latro mirè prædari novit. Vidit meridiano tempore Regem summum pauperis contactum habitu, per angustam viam crucis iter facientem in regnum suum, agnovit sub pauperis habitu regias latere opes, invadit Regem latro, spoliat, regias divinasque opes sibi comparat, quibus sic est locupletatus, ut inter caelestes Principes sit collocatus. Quod si fides latronis cum fide Patriarcharum, Prophetarum & Apostolorum conferatur, apparebit manifestius, quàm sit eximia & insignis. Credidit Abraham in Deum, cum familiariter illi loqueretur, sicut amicus amico solet loqui & multiplicationem seminis ipsi promitteret Genes. 15. 6. sed hic latro credit, antequam Christus ipsum alloquatur & regni participationem prius petit, quàm Christus eam promittat. Credidit Moyses, cum Deum ex rubro ardente secum colloqui audiret Ex. 3. v. 2 sed hic latro credit videns Christum spinarum sentibus coronatum & igne caritatis exultum. Credidit Esaias, cum videret Deum in throno gloriæ sedentem, ac multis Angelorum millibus stipatum Esa. 6. vers. 1. sed hic latro credit videns Christum pendentem in cruce & latronibus stipatum. Credidit Petrus, videns Jesum super undas maris ambulantem Matth. 14. v. 28. sed hic latro credit videns Jesum pedibus confixis cruci inhaerentem & sanguine suo à vertice ad plantas usque manantem. Credunt Apostoli videntes Christum coram se transformatum & faciem ejus instar Solis splendentem Matth. 17. vers. 2. sed hic latro credit videns Christum non transformatum sed miserrimè deformatum & faciem ejus non coruscantem, sed sputis, vibicibus ac sanguine dedecoratam. Credidit*

Martha videns Christum demortuum Lazarum excitantem Johan. 11. v. 27. sed hic latro credit videns Christum in morte expirantem. Crediderunt alii videntes Christum divina miracula operantem & solennibus acclamationibus à populo honoratum; sed hic latro credit videns Christum ab omnibus blasphemari, vilipendi ac repudiari. Apostoli grave scandalum in Christi passione fuerant passi, ideò etiam profugerant à suo Magistro, sed hic latro in ipsa *æm* passionis in Christum credit & confitetur illum Regem, quem supplicii videt esse consortem. Confitetur latro, quem Apostolus abnegavit; latro *honorificat patientem, quem Judas prodidit osculantem*, inquit Ambros. sermon. 45. *Tunc fides latronis hujus floruit*, inquit Augustin. libr. 1. de anim. & ejus orig. c. 9. *quando discipulorum marciuit. Illi desperaverunt de moriente, illi speravit in commorientem. Doluerunt illi tanquam hominis mortem, credidit ille regnaturum post mortem.* Vide Chrysostom. homil. de cruce & latrone, ubi de fide hujus latronis prolixè rhetoricatur. Ut autem ratione notitiæ ita quoque fiducia respectu magna est hujus latronis fides. Totum vitæ tempus in latrocinii & aliis flagitiis transegerat, pendebat in cruce maledictus à Deo interim hos terrores peccati & angores conscientie fide exuperat ac gratuitam peccatorum remissionem firmâ fide à Christo petit & expectat. Erat hora novissima, jam jam exhalaturus erat animam & iudicio Dei sistendus, nihilo tamen minus firmiter credit fores gratiæ adhuc patere & gratiam supra peccatum exuberare. Rom. 5. v. 20. 4. Ex fide in Christum preces fundit & peccata sibi condonari, ac salutem gratis donari petit, quia fructus veræ fidei est invocatio Dei Rom. 10. v. 14. *Domine, inquit, memento mei*, nec præscribit in precibus suis tempus aut modum auxilii, sed divinæ voluntati hæc omnia committit. 5. Cum fide etiam conjuncta est confessio, quâ Christum innocentem, quinimò etiam Regem ac Dominum profitetur. Non veretur Principes Judaicos, Præsides Romanum, adeoque totum populum accusare, quòd Christo præter omne meritum crucis supplicium intulerint, dum latam mortis sententiam adversus se probat & justam agnoscit, sed adversus Christum prolatam plane iniquam & injustam publicè clamat, quæ oppositio hanc confessionem reddit illustriorem. Poruisset vereri, ne gravioribus cruciatibus & iisdem blasphemis afficeretur, quas in Christum magno numero conjectas audierat; sed nullâ periculorum habita ratione fidem cordis declarat confessione oris Psalm. 116. v. 10. 2. Corinth. 4. v. 13. Nihil amplius habebat liberum præter cor & linguam, utrumque tamen Christo offert, *corde credens ad justitiam, ore confessionem faciens ad salutem* Rom. 10. vers. 10. Honorem per furtum amiserat, vitam auferri Pilatus jufferat, bona ipsius omnia ad se traxerat, illud ergo Christo donat, quod unum adhuc reliquum habebat, corde in Christum credit & linguâ eundem confitetur. Veteres ad hanc latronis confessionem referunt dictum Esa. 43. vers. 20. ubi Dominus dicit: *Glorificabit me bestia agri.* Bestia agri fuerat ille latro grassator, qui in viis interfecerat homines, ut illos spoliaret, Ecce bestia ista jam Christum glorificat. 6. Exerit etiam fidem suam per caritatem, redarguit latronem conviciantem, invitatur ad pœnitentiam, quod insigne est opus caritatis,

ritatis, quippe quæ non solum exierit se mansuetudine consolationis, sed etiam severitate reprehensionis, unice enim hoc querit, ut proximi salutem promoveat, sive id fiat reprehensione, sive pramonitione, sive consolatione &c. 7. Testatur etiam veram cordis sui humilitatem, quando non petit à Christo regnum, quo se indignum iudicat, sed hoc solum petit, ne in oblivionem planè veniat. Gen. 40. v. 14. dicit Josephus ad principem pincernarum. *Tantum memento mei cum tibi bene fuerit & facies mecum misericordiam, ut suggeris Pharoni, ut educat me de isto carcere, ubi non petit ad summorum honorum fastigia evehi, sed tantum ex carcere liberari, sic hic latro magnam quidem fide petit, sed tamen non petit magna, siquidem sui memoriam duntaxat haberi orat. Liberum tibi relinquo, inquit, quâ ratione pro regalitua munificentia ac beneficentia mihi benefacere velis, modò mei memor sis.* 8. Denique etiam probat patientiam suam in cruce, non murmurat adversus Deum vel Dei ministros in irrogandis sceleribus, id est, adversus Magistratum, sed agnoscit iusto Dei iudicio propter scelera sua hoc supplicium sibi esse irrogatum, nec petit illud auferri, sed de animâ salutem unice sollicitus patienter corporales & temporales poenas tolerat, qui fuit insignis fructus fidei, reverenter scilicet voluntati divinâ in poenis sese submittere & promerita supplicia æquo animo tolerare, ubi peculiariter notandum, quòd licet poenas ipsimet peccatis nostris nobis accersiverimus, non tamen nos à Deo abiciendos esse, modò verâ poenitentiam & fide ad ipsum convertamur & promeritas poenas patienter toleremus, ut exemplo hujus latronis manifestè comprobatur. Unde verò insignem hanc fidem tot fructibus conspicuam hausit latro? Quidam simpliciter contugiant ad immediatam Spiritus sancti actionem & miraculosè hanc fidem in corde latronis sine ullo medio accensam esse statuunt. Chrysof. homil. 84. in Johann. edit. Latin. *Non minus fuit miraculum in cruce latronem converti & Paradisum intrare, quam petras collidi &c.* Leo sermon. 2. de passion. *Quæ istam latronis fidem exhortatio persuasit? quæ doctrina imbuit? quis predicator accendit? non viderat prius alia miracula, cessarent tunc languentium curatio, cæcorum illuminatio, vivificatio mortuorum &c. & tamen Dominum confiteatur & Regem, inde ergò oriebatur fidei donum, unde accepit ipsa fides responsum.* Sed quamvis Christi ac Spiritus sancti dono, ut causâ principali, hæc latronis fides rectè tribuatur, sicut pulcherrimè dicit Augustin. sermon. 122. de tempor. *hæc conversio latronis est mutatio dextræ excelsi. Quis illum docebat, nisi qui juxta illum pendebat, erat enim fixus in latere, sed habebat eum fixum in corde?* tamen cum in negotio salutis Deus ordinariè agat per media, ideò inquirendum est, quibus mediis S. S. in corde latronis poenitentiam & fidem fuerit operatus, & hac ratione benignitas Dei hanc latronem in gratiam recipientis & regnum cælestis ei donantis magis nobis commendatur & suavius nos afficit, si statuatur, non extraordinario & miraculoso quodam modo, sed per media ipsum esse conversum ac salvatum. Hieronymus igitur in c. 27. Matth. statuit, latronem ad conversionem excitatum esse prodigiis illis, quæ in morte Christi contigerunt. Sole (inquit) fugiente, terrâ commotâ, Harm. Tom. III. vel Gerbard. Cont. pars quarta.

saxisq. disruptis & ingruentibus tenebris, unus latro credidit in Christum, & priorem negationem sequenti confessione emendavit. Hieronymus sequuntur Origenes & alii. Sed series Historiæ ostendit miraculosam illam Solis eclipsin post hanc latronis conversionem, reliqua verò miracula etiam post Christi mortem contigisse. Quidam existimant. Hunc latronem in carcere audivisse egregiam Christi confessionem coram Pilato de suo regno Joh. 18. v. 39. sed cum in pratorio remotis arbitris Pilatus Christum examinaverit, ideò non potest certo illud asseri vel evinci. Simplicius ergò respondetur, famam doctrinæ & miraculorum Christi in tota Judæa celebratam cum prædicatione summæ benignitatis & æquitas in ferendo auxilio etiam ad hujus latronis aures pervenisse, per quam prima quasi scintilla fidei in corde ipsius fuit accensa, sicut in Historia Evangelica quam plurimi memorantur hæc famâ excitati & exciti ad Christum venisse: audit deinde concionem, quam in educatione Christus ad mulieres Hierosolymitanas habuerat, in qua passionis mysterium pulcherrimè declaratur: audit preces ipsius pro crucifixoribus ad Patrem cælestem suas, inde collegit, si Christus tam benignus est erga pessimos suos hostes, non repellat me de peccatis seriò contritum ac dolentem. Titus Boettren. in cap. 23. Luc. *Latro ex oratione, quam Christus magna cum fiducia ad Deum tanquam ad Patrem transmittibat, ad mentem rediit. Nam & perinde cum eo loquitur atq. par cum pare, & Patrem vocat, & cum magna libertate dimittit illis clamat. Non enim dixit: Domine, rogo te, ut hanc illis noxam condones, sed simpliciter dimittit illis, inquebat. Ostendit per hæc autem quæ Judei per injuriam & contumeliam in illum committebant ea propter utriusq. Naturæ & divinitatis identitatem, in ipsius quoque Patris injuriam & contumeliam redundasse.* Vide titulum Crucis, quòd Pilatus publicè testetur, hunc esse Regem Judæorum, fortè etiam audiit altercationem Pontificum cum Pilato de hoc titulo, vidit mirabilem Christi patientiam ad omnes blasphemias tacentem, vidit inauditam ejus mansuetudinem ac benignitatem, inde excitatus est ad spem ac fiduciam in corde suo concipiendam. Fatendum interim primariam ac præcipuam hujus conversionis causam fuisse Christi benignitatem & Spiritus Sancti actionem. Ut enim Christus ostenderet salutarem crucis suæ effectum esse hominum conversionem, peccatorum remissionem & vitæ æternæ donationem, ideò ipso facto in hoc latrone id demonstrare voluit. Ex Christi in cruce pendentis vultu emicabant divinæ lucis radii in ipsum cor hujus latronis occultâ virtute penetrantes, ac fidei lucem in eo accendentes. Inde est, quòd Christus hanc latronis fidem & conversionem, quam ipse gratiâ suâ & merito passionis suæ operatus fuerat, non despexit, sed petitioni ejus promptissimè annuens, subjecit. *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* *Apud usitata est asseverandi formula ex Hebræa אמן deducta, quâ Christum in suis concionibus ab Evangelistis descriptis quinquagies usum curiosi harum rerum observatores dicunt. Quare verò Christus, cum sit ipsa veritas, hanc asseverandi & jurandi particulam usurpat? cur non potius nudæ suæ promissioni fidem adhiberi postulat? Resp. Cyprianus, cum res adeò insignis esset, quam promittebat Christus, nimirum Paradisus, & quia ille, cui*

Promittebat, magnus peccator erat scilicet latro, & parva fidei promissor videretur, utpote qui in cruce penderet, & quia sex hominum aderat, in cujus presentia promitteret, nimirum Judei, ideò ad majorem verborum suorum confirmationem voluit ante jurare quam promittere. Latroni promittebatur regnum, crucifixo cœlum, damnato Paradisus, ideò propter majestatem doni addita fuit confirmatio juramenti, ac proinde non propter promissionis incertitudinem, sed propter auditorum incredulitatem addita fuit isthac asseveratio, nisi enim projecta planè audacia essent, facilè intelligere poterant, hominem in limine mortis constitutum non temerè nec falsò jurare. Amen dico tibi, inquit. Qui surdus & mutus fuerat hætenus ad blasphemantium convicia, is postulationi pœnitentis latronis respondet sine omni mora. Hodie mecum eris in Paradiso. Non solum ero tui memor, sed etiam mecum eris, nec aliquando tandem, sed hodiè, statim à morte tua mecum eris in Paradiso. Euthymius putat Christum in responso ideò fecisse mentionem Paradisi, cum tamen latro regni meminisset, quia Sancti antequam tempus novissimi judicii non sint cum Christo in regno Dei & fruitione æternorum bonorum, sed in Paradiso, ex quo Adam ejectus fuit, ac dici eos esse ibi cum Christo, qui cum sit verus Deus ubique præsens, ideò & in Paradiso est & in cœlo. Sed hæc est violenta verborum detorsio, ut ostendemus inferius. Si animæ piorum non aliter sunt cum Christo in Paradiso, quam quia Christus est ubique, utique hac ratione etiam in hac vita sunt cum Christo, cur ergo Apostolus dicit, *Cupio dissolvi, & esse cum Christo* Phil. 1. v. 23? Nomen igitur Paradisi respondet hoc loco appellationi regni, quia enim latro Christum rogat, ut in regno suo velit sui meminisse, & Christus ei respondet, quòd in Paradiso secum futurus sit, inde facilè intelligitur, quòd Paradisus & Christi regnum hic sint ἰσοδυναμῶντα. Paradisus Græcis ἡδέσθησθαι, à septuaginta Interpp. & Latino paraphraste vocatur hortus ille felicissimus in Eden, in quem primi Parentes statim post creationem suam à Deo collocati sunt, qui in Hebræo generali appellatione vocatur ἡ ἄδὰμ. Suidas derivat hanc vocem δὲ τὸ τῆς ἁδίας, vel δὲ τῆς ἁδίας, ab irrigatione, sed Julius Pollux tradit hanc vocem non esse origine Græcam, sed Persicam & ex consuetudine Persica fluxisse in usum Græcorum. Persæ verò eandem acceperunt ab Hebræis, apud quos פֶּרֶדִּים significat hortum pomarium fructiferis arboribus consitum, quæ vox tribus duntaxat vicibus in Bibliis occurrit Nehem. 2. v. 8. Eccles. 2. v. 5. Cantic. 4. v. 13. Quando igitur Christus hoc loco promittit latroni converso ingressum Paradisi, id quidam ex veteribus sic accipiunt, quòd intelligendum sit de Paradiso illo terrestri ac corporeo, in quo ante lapsum primi Parentes habitârunt, quem adhuc superesse autumant. Justinus in responso ad quæstion. orth. 75. 76. 85. dicit, *Paradisum illum adhuc extare & permansurum usque ad diem judicii, in eo loco versari Henochum & Eliam, illuc esse ductum latronem, in eundem deduci omnes animas justorum non admittendas ad beatificam Dei visionem ante diem judicii.* Idem tradit Iren. lib. 5. & addit, *in hunc Paradisum raptum esse Paulum, & hujus sententiæ suffragatores laudat Presbyteros Aliæ Apostolorum discipulos.* Tertull. libr. de anim. itidem

statuit, *superesse adhuc Paradisum & esse domicilium sanctarum animarum usque ad diem judicii.* Sed cum per diluvium orbis terrarum miserè sit vastatus, ideò terrestrem illum Paradisum adhuc superesse frustra asseritur. Quòd Basilus in oration. de Parad. & Damasc. lib. 2. orth. fid. cap. 11. disputant, Paradisum esse locum πάσης τῆς γῆς ὑψηλότερον ac longè interjacente spacio vel maris vel terre à regione mundana secretum & in alto situm, usque ad Lunæ circulum pertingentem, quò nec aqua diluvii pervenerim, id cum Mosaica Paradisi descriptione non convenit & à Pererio etiam lib. 3. commentar. in Genes. p. 378. ut absurdum & ridiculum rejicitur. Adde quòd animæ beatorum cum sint spiritus, Paradisi terrestris, utpote corporalis loci, amœnitate capi neutiquam possint. Intelligenda igitur Christi promissio latroni facta non de Paradiso terrestri & αἰσθητῶ, sed de Paradiso cœlesti ac νοητῶ, qui nihil aliud est, quam τὸ πᾶς illud in quo electorum animæ quiete ac felicitate sempiternâ fruuntur ex beata Dei visione ad illos redundante, sicut hoc nomen accipitur 2. Corinth. 12. v. 5. & Apocal. 2. vers. 7. Quia enim terrestris ille Paradisus, in quo primi Parentes ante lapsum habitârunt, fuit omnis lætitiæ & felicitatis promtuarium, universæ sensibilis venustatis intelligentiam excedens, ut loquitur Damascenus l. d. inde factum, ut Spiritus sanctus, qui à corporalibus ad spiritualia, à terrenis ad cœlestia, à visibilibus ad intelligibilia animos nostros elevare solet, statum electorum beatissimum post hanc vitam appellârit Paradisum, unde Lutherus in cap. 2. Genes. dictum Christi sic interpretatur: *Paradisus (inquit) significat conditionem, in qua Adam fuit in Paradiso, plenus pace, securitate & omnibus donis, quæ sunt, ubi non est peccatum, quasi dicat Christus, eris hodiè mecum in Paradiso liber à peccato & securus à morte.* Quò pertinet etiam illud Hieronymi ad Dard. *Paradisus est terra viventium, divitiarum & bonorum Dei, quam primus Adam perdidit & secundus invenit.* In cœlesti enim illo Paradiso electi vident Deum à facie ad faciem, liberi sunt à peccato, securi à morbis, à morte & ab omnibus adversis, nulla creatura ipsis potest nocere, circumfluunt gaudio & omnis generis felicitate. Ac fuit hæc significatio Paradisi pro gaudio vitæ æternæ in populo Judaico usitata, ut probat R. Joseph Albo Soriensis Hispanus in libro fundamentorum 152. 2. in extremo, inde mortuis solent quietem precari his verbis *ברוך ה' אלהינו ש' ע'ן ע'ן* quies ejus Eden sive Paradisus, quem locum etiam vocant *של צדיקים* portionem sive partem justorum. Quemadmodum enim infernus, locus scilicet ille, in quo cruciantur animæ impiorum post mortem, vocabatur gehenna Matth. 5. v. 22. metaphoricâ appellatione, deducta à loco illo foetidissimo & abominabili, in quo cultores Moloch liberos suos in holocaustum illi offerebant, Jerem. 7. v. 31. quemque Rex Josias ossibus mortuorum, cadaveribus jumentorum & sordibus ex vicina urbe Hierosolyma in eum rejectis spurcum & abominabilem reddiderat 2. Regum. 23. 10. ita quoq; regnum cœlorum, in quo animæ beatorum quiete amœnissimâ, tranquillitate lætissimâ ac felicitate sempiternâ perfuuntur, vocabatur Paradisus metaphorâ deductâ ab horto illo amœnissimo & fertilissimo, in quo ab omni corporis & animi molestia liberi primi Parentes ante lapsum

plum

psum agebant, quæ metaphorica Paradisi significatio elucet etiam ex illis Scripturæ locis, in quibus generaliter pro amœno, delectabili & jucundo loco usurpatur. Genes. 13. v. 10. Cantic. 4. v. 13. Ezechiel. 28. v. 13. cap. 31. vers. 8. & 9. Cum ergo huic loquendi consuetudini in populo Israelitico receptæ & latro & auditores assueverint, ideo Christus eadem utitur, ut & latro & reliqui circumstantes intelligant beatitudinem sempiternam & gaudium regni cœlestis huic confessori à Christo promitti. Nec absurdè statuitur, Christum appellatione Paradisi ideo fuisse usum, ut ostenderet se per crucem & mortem suam humano generi reparare illa bona, quæ per peccatum in Paradiso à primis Parentibus sunt amissa. Ut enim primi Parentes propter peccatum ex Paradiso expulsi sunt collocatis ante eum Cherubim versatili ac flammæ gladio ab accessu illius hominem arcentibus Genes. 3. v. 24. sic cum Christus pro peccatis humani generis in cruce satisfaceret, latroni Paradisum aperit, atque in eum secum introducit, ut in perpetuum in eo maneat. Quòd enim dicit, *Hodie mecum eris in Paradiso*, nequaquam hunc habet sensum, quod illo solum die gaudiis Paradisi perfruiturus sit, excludendus ab iisdem die crastino & sequentibus, sed sicut Apostolus dicit 1. Thess. 4. vers. 17. electos cum Domino futuros semper, sic & Christus latroni hinc promittit, quòd semel in Paradisum receptus, nunquam ex eo iterum sitejiendus, sed perpetuus ejus incola futurus. Potest etiam hoc norari, quòd Christus maluerit voce Paradisi quam regni uti, quia per suam resurrectionem, ascensionem ad cœlos & sessionem ad dextram Dei ingressus est in regnum suum. Multæ igitur insignes doctrinæ in hac promissione continentur, quas breviter notabimus. 1. Quòd CHRISTUS latronem in Paradiso secum fore dicit, eo ipso ostendit, quòd licet in passione sua dolores mortis & inferni propter peccata nostra senserit, expectatione tamen Paradise & meditatione regni cœlestis animum suum confirmaverit. Ostendit etiam se esse Paradisi Dominum, qui in media morte nihilominus retineat potestatem aperiendi cœlum & claudendi infernum. *Habeo claves mortis & inferni*, inquit Apoc. 1. vers. 18. Et sic Christi crux non solum fuit supplicium iudicati, sed etiam quasi tribunal quoddam iudicantis &c. 2. Quia in ipsa passione latroni converso Paradisum aperit, ideo ostendit fructum passionis & mortis suæ esse apertionem regni cœlestis propter peccatum omnibus hominibus aliàs clausi, sicut pulcerrimè dicit Athanas. in libr. variar. quæstion. pagin. 19. *non propter solam latronis animam Christum aperuisse Paradisum, sed etiam ob reliquas Sanctorum animas.* Origenes homil. 15. in Genes. *Quod dixit ad latronem, hodie mecum eris in Paradiso, hoc non illi soli dictum, sed & omnibus sanctis intellige, pro quibus in inferna descenderat.* Ac Bonavent. in itiner. ment. ad Deum inquit: *Scala Paradisi fructa in Adamo, preparata est in Christo*, quòd pertinet typus scalæ Jacobæ à terra ad cœlum usque pertingentis Genes. 28. v. 12. Johann. 1. vers. 53. Sic ergo in conversione & salvatione latronis impleri cepit illud Christi Johann. 12. v. 32. *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* 3. Singulare exemplum divinæ benignitatis ac misericordiæ proponitur in eo, quòd latro, qui omnis mali, nullius boni sibi conscius, transgressor legis, vitæ simul & substantiæ raptor alienæ, ut eum describit Bernhardus de passion. Domin. c. 9. quòd, inquam, ille in gratiam recipitur & unius tantum horæ spacio in vinea laborans æternæ salutis præmio honoratur. Parcit Deus latroni propter Christum, ut ostendat fructum pœnitentiæ fontem misericordiæ, celeritatem indulgentiæ. Augustinus sermon. 130. de tempor. *Christus mortis & Diaboli victor & sacratissimam ingrediens patriam secum latronem introduxit, non conculcans Paradisum istius pietatis opere, sed honorans neq. confundens latronis introitu, sed illustrans.* Honor enim est Paradisi talem Dominum habere, qui etiam latronem dignum facere possit Paradisi delictarum. 4. Latro petierat, Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum, Christus respondet: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Sic igitur Christus plus tribuit, quàm rogatur, uberior est gratia quam precatio, inquit Ambrosius in h. l. tardius votum precantis est, quàm præmium remunerantis. 5. Quia latroni serò pœnitenti janua Paradisi aperitur, ex eo colligitur, pœnitentiam in hac vita nunquam esse nimis seram, modò simul sit vera & seria. Cyprianus tractat. 1. contr. Demetr. circa fin. *In isto adhuc mundo manenti pœnitentia nulla est serà.* Fulgentius Epistol. 7. pagin. 555. *Nulla prolixitas temporis vel aequitati divine vel pietati præjudicat. Pœnitentia nunquam est apud Deum serà, in cuius conspectu semper pro præsentibus habentur tam præterita quàm futura.* Ne quis vero consolatione ad securitatem abutatur & latronem hunc in exemplum trahat, ut sciens ac volens pœnitentiam ad ultimam usque horam differat, ideo notandum, quòd latro eà ipsâ statim horâ, quâ vocatus est, pœnituerit, quare cum nos Deus hodiè per verbum vocet, in crastinum pœnitentia non est differenda. *Qui enim pœnitenti promisit indulgentiam, is dissimulanti non spondit diem crastinum*, ut loquitur Prosper in sent. Aug. Ideo etiam conjungitur exemplo latronis conversi exemplum latronis alterius, qui in peccatis, quibus assueverat, manet, & in æternam damnationem incidit, ne quis ad securitatem hac doctrinâ abutatur. Si mille homines periissent ex cibi alicujus venenati perceptione, uno duntaxat miraculosè servato, tunc cibum illum gustares? 6. Quòd Judas, qui per integrum triennium in schola Christi versatus fuerat, tandem in apostasiam & infernum prolabitur, contrà vero latro, qui per totam vitam sceleribus operam dederat, ac vix per trihorium Christo adhaeserat, in Paradisum recipitur, vicissim quòd unus solum ex latronibus cum Christo crucifixis convertitur ac salvatur, altero in peccatis perseverante, id quidam sic interpretantur, quòd Judas & latro impœnitens absoluto Dei odio fuerint rejecti & ad damnationem destinati, latro vero conversus absoluto quodam Dei beneplacito ad vitam æternam electus. Sed decretum illud absolutæ reprobationis & electionis repugnat manifestis Scripturæ dictis, sicut alibi demonstratum fuit. Quòd si vel maximè rationes divinorum consiliorum non possumus assequi, præsertim quando ad individua descenditur, teneamus tamen fixum ac firmum, quòd judicia Dei possint esse occulta, injusta autem esse non

non

non possint, quodque in illis qui salvantur, gratiam Dei misericordiam; in illis, qui pereunt, sanctam ejus justitiam agnoscere ac prædicare debeamus. Quibus gradibus in apostasiam & damnationem prolapsus fuerit Judas, expositum est superius; quibus mediis latro conversus fuerit, paulò prius declaratum fuit; utamur ergò mediis conversionis & salutis, vivamus in vero timore Dei, insistamus precibus, resistamus peccatorum principiis, ne cogitatio prava delectationem, delectatio consensum, consensus opus gignat, opus consuetudinem, consuetudo necessitatem, necessitas pertinaciam, pertinacia desperationem, desperatio damnationem pariat. 7. In duobus hisce latronibus, quorum unus ad Christum convertitur ac salvatur, alter verò Christum blasphematur & in inferni barathrum præcipitatur, populum Judaicum & gentilem præfigurari dicunt veteres. Hilar. canon. 3. 3. in Matth. *Duo latrones leve ac dextra affiguntur, omnem humani generis universitatem vocari ad Sacramentum passionis Domini ostendentes. Sed quia per diversitatem fidelium atque infidelium sit omnium secundum dextram sinistramque divisio, unus ex duobus ad dextram situs, fidei justificatione salvatur.* Ilidor. Pelusiota lib. 1. Epistol. 256. *Quòd Dominus inter duos latrones cruci affigi sustinuerit, voluntariam ipsius ad duos populos presentiam patefecit, ad quos ut utrumque per incarnationem suam renovaret, ultrò ac spontè accessit, etiamsi prior, quemadmodum ex latronibus unus id beneficium repudiavit, non habemus Regem, inquit, nisi Cæsarem, dum & innoxium sanguinem in capitis sui perniciem deposcit & hujusmodi cede tanquam iusta gloriatus est. Ex quo effectum est, ut & hic populus & latro ille regno exciderint.* Populus gentilis ad Christum conversus populum Judaicum, à quo Christus crucifixus adhuc hodiè blasphematur, quotidè increpat atq; à convitiis sibi temperare jubet. 8. In exemplo latronum quoque ostenditur, quod homines diversimodè crucem suscipiant. Quando extra pœnam constituti sunt, liberè & securè peccatis suis indulgent, contempnunt admonitiones verbi &c. quando Deus crucem illis immitit, non eodem modo omnes illam suscipiunt, quidam ut hic latro à sinistris reddunt impatientes, pergunt in peccatis, quærunt externam tantùm liberationem, quidam verò ut latro à dextris patiuntur crucem sibi esse adminiculum pœnitentiæ, agnoscunt peccata, convertuntur verà fide ad Christum & æquo animo corporalem afflictionem tolerant &c. 9. Quod latroni promittitur, non tollit afflictionem corporalem, aut præsentem ejus miseras minuit, sed cogitur in cruce pendere usque ad mortem, sic pii licet sint Deo reconciliati & obtineant remissionem peccatorum, tamen non sentiunt exteriorem quandam liberationem vel mitigationem pœnarum, sed interiori vivificâ consolatione Spiritus perfunduntur, ergò gratia Dei non est æstimanda sensu carnis, nec de remissione peccatorum statuendum ex statu externo, sed ex promissione & fide. 10. Quia latroni à Christo promittitur, quòd eo ipso die cum Christo Paradisum ingressurus sit, ex eo colligitur animæ immortalitas, quòd scilicet anima non intereat unà cum corpore Matth. 10. vers. 28. sed statim à morte hominis vel in cœlum ab Angelis transportetur vel in infernum à Diabolis detrudatur.

Luc. 16. vers. 22. conjungenda olim corpori in die novissimo resuscitando. 11. Confutatur etiam verbis Christi, *Hodie mecum eris in Paradiso*, error illorum, qui existimant, animas à corpore solutas somno quodam sopitas in certo quodam loco quiescere, nec cum Christo in regno cœlorum & gaudiis vitæ aternæ versari. Quamvis enim pars felicitatis non postrema accessura sit electis, quando animæ illorum cum corporibus in die novissimo conjungentur, quo sensu perfecta & consummata felicitas ante illam unionem animæ & corporis illis denegatur Heb. 11. vers. 4. Apocal. 6. v. 12. tamen hic locus clarè testatur, animas piorum cum Christo in cœlesti Paradiso vivere ac summâ felicitate, tranquillitate ac lætitiâ perfrui. Idem confirmant etiam alia Scripturæ testimonia. Deuter. 33. v. 3. Sapient. 3. vers. 1. Luc. 16. vers. 22. Philip. 1. vers. 23. Apocal. 7. vers. 15. cap. 14. vers. 13. &c. Theophylactus in lucam refert varias rationes, quibus patroni erroneæ illius opinionis hunc locum torquere consueverint, inter quos eminet illa, quòd quidam adverbium *Hodie*, separant à membro sequente & conjungunt illud cum verbo præcedente, ut talis sit distinctio: *Amen tibi dico hodiè*, ac postea subjungatur, *mecum eris in Paradiso*. Sed omnes Codices Græci aliter distinguunt & res ipsa ostendit, *περὸς ὁμοίωμόν* illum temporis emphaticè additum sequenti membro orationis conjungendum esse, si enim priori membro conjungatur, omnis illius emphasis perit. 12. Præterea his Christi verbis ignis purgatorius Pontificum penitus extinguitur. Christus enim latronem flagitiis per omnem vitam deditum, tandem verò in fine vitæ pœnitentem non ablegat ad purgatorium, sed rectà secum deducit in Paradisum. Varias autem quærunt præstigias purgatorii illius ignis patroni, ut evidentia hujus dicti nebulas offundant, uti constat ex Colloq. Ratisbon. session. 1. p. 46. edit. Laving. Bellarmin. lib. 1. de purgatorio cap. 12. Schopp. in Apolog. pag. 47. & aliis. *Quis*, inquit, *confirmare auste, latronem illum non venisse in purgatorium, sed rectà in Paradisum?* Atqui verba Christi sunt satis manifesta & Solis radiis scripta. *Hodiè mecum eris in Paradiso*, aut igitur statuendum erit ipsum etiam Christum in purgatorio cum latrone descendisse, aut latronem rectà cum Christo in Paradisum ascendisse. Quòd si fingamus latronem brevissimo solum tempore in purgatorio sudasse, quomodo hoc conveniet cum hypothesebus doctrinæ de purgatorio, quòd quò minor fuerit satisfactio pro peccatis in hac vita, eò longior in purgatorio requiratur mora? quomodo conveniet cum divina justitia, quòd reliqui minoribus peccatis obnoxii diutius in hoc igne æstuent? *At*, inquit, *patientia ejus summa potuit acceptari pro satisfactioe, ac confessio Christi eo tempore edita, quo ab Apostolis etiam negabatur, satisfactioe loco esse potuit coram Deo, quin & contritio tanta in eo esse potuit, ut omnem statim reatum purgaret, unde & Martyrem eum in colloquio Ratisbon. appellant.* Respon. hoc verò est fingere & inania effugia quærere, non autem veritatem diligere. Ostendimus superius latronem verbis evidentibus testari, quòd nequaquam suis meritis sed soli benignitati divinæ & Christi merito confidat. Profitetur se digna factis suis recipere, quomodo igitur passio

passio ipsius potest statui vel meritoria vel satisfactoria? *Nemo vestrum patitur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, inquit Petrus 1. Epistol. 3. v. 15. stautem probis afficiamini in nomine Christi, beati eritis.* Ne piorum quidem passionibus tribui potest, quod sint meritoria ac satisfactoria, ut suo loco plenius demonstratum fuit, quanto minus hæc gloria, solius Christi passionibus debita, tribui potest latronis passioni, quam enormibus suis flagitiis promeritus erat, eademque non divino iudicio, sed Magistratui ac legibus politicis satisfaciebat. Augustinus alicubi rhetorico quodam schemate dicit, latronem implevisse mensuram Martyris. *Apud Deum (inquit) tantum valuit, quod confessus est Dominum crucifixum, quantum si fuisset pro Domino crucifixus, atque ita inventa est in eo mensura Martyris, qui tunc in Christum credidit, quando desecerunt, qui futuri erant Martyres ac superius eadem rhetoricatione usi latronem quasi primum Christi crucifixi Martyrem fuisse diximus.* Sed oratoriae illæ rhetoricationes non efficiunt, ut Martyrium propriè dictum huic latroni tribuere possimus, magner enim perpetuum discrimen inter *λύτρον, μαρτύριον, δοκίμασιον & ἡμωσια*. Crux hujus latronis est *ἡμωσια*, quam gravioribus flagitiis justè fuerat promeritus; nequaquam igitur est *μαρτύριον*, quod est mors Sanctorum, non propter externa flagitia, sed propter confessionem veræ doctrinæ tolerata, multo minus est *λύτρον* satisfactio quædam pro peccatis, quem honorem soli Christo debitum ad latronem ob facinora sua crucifixum transferre, est cælum terræ miscere. Quod de vi perfectæ contritionis omnem reatum subito expurgantis additur, illud commentum alibi refutatum fuit. Scriptura non novit, aliam peccatorum purgationem, quam quæ fit per Christi sanguinem in vera fide nobis aspersum. Tandem igitur eo abeunt, quod privilegia paucorum non constituant, nec evertant regulam. Atqui una est omnium piorum coram Deo justificatio, gratuita scilicet ex fide in Christum Mediatorem, id quod Apostolus clarè ostendit,

quando Roman. 4. vers. 1. & seqq. ex particulari Abrahamæ justificati exemplo generalem justificationis formam ac modum probat. Quod ergo anima converti latronis sine purgatorii cujusdam ignis interventu rectè in Paradisum est sublata, id non est personale quoddam privilegium, sed generale exemplum, *non propter ipsum tantum scriptum, sed & propter nos*, ut certi simus omnes verè poenitentes & in Christum credentes post mortem non descendere in Purgatorii flammam, sed elevari ad Paradisi delicias, sicut de exemplo Abrahamæ in simili casu pronunciat Apostolus Rom. 4. v. 24. *qui enim in Domino moriuntur, beati sunt amari.* Apocal. 14. vers. 13. quæ generalis doctrina ex hoc particulari exemplo latronis est deducta. Denique latronis hujus exemplo evertitur opinio de absoluta Baptismi necessitate ac confirmatur regula illa Theologica, *quod non privatio sed contemptus Sacramenti sit damnabilis.* Cyprian. Epistol. 73. ad Jubaiam. & sermon. de cœna statuit, latronem hunc *Baptismo sanguinis fuisse baptizatum*, sed qualis Martyr fuit hic latro, talis etiam Baptismus ille sanguinis, verbis scilicet valde *καλὰ ρησικαίως* acceptis; Ne quidem Martyrum propriè dictorum sanguini tribuenda vis illa purgandi peccata, quam in Baptismo Christi sanguis nobis confert, quanto minus latronis hujus sanguini ea tribui potest, ut in loco de Baptismo latius declaratum fuit. Augustin. lib. 1. de anima & ejus origine cap. 9. putat, non carere probabilitate, *quod hic latro baptizatus fuerit aqua quæ ex Christi latere effluxit.* Sed quis addidit asperioni aquæ verba substantialia Baptismi, cum Christus jamdum expirasset in cruce? incertum etiam est, an aqua illa ex latere Christi profluens latronem attingeret? Certum igitur est, latronem fide obtinuisse peccatorum remissionem & ingressum Paradisi, licet morte præventus fuerit, antequam Baptismi Sacramentum susciperet.

*Qui promisisti Paradisum Christi latroni.
Discipuli nolis immemor esse tui.*

CAPUT CCII.

Pericope prior.

MARIÆ MATRIS CURA JOHANNI COMMENDATUR, SOL OBSCURATUR, CHRISTUS SE A DEO DERELICTUM CONVERITUR.

MATTH. 27. v. 45. MARC. 15. v. 33. LUC. 23. v. 44.
JOHANN. 19. v. 25.

RATIO ORDINIS.

Post blasphemias in Christum coniectas Matthæus, Marcus & Lucas commemorant miraculosas illas Solis tenebras, sed Johannes, qui post reliquos Evangelistas scripsit, prætermittit tenebrarum istarum mentionem refert, quomodo Christus in cruce pendens Mariæ matris suæ curam Johanni commendaverit, quam

Harm. Tom. III. vel Gerhard. Com. pars quarta.

historiam ante illas tenebras collocandam ex eo colligitur; CHRISTUS dicitur vidisse matrem sub cruce stantem & quidem eminus, quia prætervi milites propius eam accedere non permiserunt. Atqui si fuerunt palpabiles tenebræ, ut plerique de illis statuunt, non potuisset eam eminus contueri. In ipsis tenebris à sexta scil. hora usque ad nonam nihil dictum

Aa 3 ctum